

MORAVSKÁ
ZEMSKÁ
KNIHOVNA

duha

1 | 2024

Informace o knihách a knihovnách

KNIHOVNA VŠEMI SMYSLY – ZRAK

Duha online:
<https://duha.mzk.cz>

Obsah

Knihovna je...	
Knihovna je...	2
Studie, články	
Společně s knihovnami posilujeme digitální gramotnost a začleňování – <i>Sandra Mikulcová</i>	3
Čtoucí rodiny regionu Blansko – <i>Helena Jalová</i>	4
Aktuální komiksová tvorba a komiksová ocenění – <i>Michaela Šera</i>	7
Inspirace, podněty, náměty	
Smolný den – čtenářská lekce pro předškoláky – <i>Pavína Lišovská</i>	10
AI pro každodenní použití – <i>Michaela Mrázová</i>	12
Knihovníci doporučují knihovníkům – <i>Hana Matulová, Jitka Řezáčová, Šárka Kučerová, Miroslava Jurdičová, Marta Šmejkalová</i>	13
Proměny českého knihovnictví	
Rozhovor s Marikou Zadembskou, předsedkyní Klubu dětských knihoven SKIP – <i>Michaela Navrátilová</i>	15
Veřejné knihovny	
Rekonstruovaná a rozšířená knihovna v Rožnově pod Radhoštěm – <i>Pavel Zajíc</i>	19
Z pomoci studentů architektury při návrzích rekonstrukcí obecních knihoven se stala tradice – <i>Jan Kratochvíl</i>	21
Mezinárodní den komplimentů v Knihovně Kroměřížska – <i>Tereza Richterová</i>	23
Konference, akce	
Komunitní knihovna Jihomoravského kraje 2023 – <i>Monika Kratochvílová</i>	24
S tématem důvěry se organizátoři opět trefili Do černého! – <i>Kateřina Janošková</i>	27
Online bakalářský program Design informačních služeb – <i>Jana Sikorová</i>	29
Série kurzů z Národního plánu obnovy pro profesionální růst pracovníků kultury ve Zlínském kraji – <i>Jana Tomancová</i>	31
Informace pro knihovny	
Knihovní legislativa a politika v Evropě – <i>Marie Šedá</i>	34
Již posedmé podpořil Jihomoravský kraj rozkvět obecních knihoven – <i>Monika Kratochvílová</i>	36
Čtenářská gramotnost a mediální gramotnost – <i>Pavína Mazáčová</i>	39
Z činnosti MZK	
Česká literatura v Mexiku – <i>Martin Krafl</i>	41
Výstava Viléma Reichmanna „Každá věc je počátkem básně“ – <i>Věra Böhmová</i>	44
Pozvánka na KnihKvíz aneb Den brněnských knihoven – <i>Anna Mrázová</i>	45
Cyklus Oči Brna v roce 2024 pokračuje – <i>Věra Böhmová</i>	47
Knihovnické osobnosti	
Míla Linc, inovátor Městské knihovny v Praze – <i>Lenka Hanzlíková</i>	48
Recenze	
Kompendium knihovnictví 2 – pestrý svět knihovnické teorie a praxe – <i>Miroslava Sabelová</i>	49
Antologie z knih o Zlínu – <i>Jaromír Kubíček</i>	52
Zkušenosti ze zahraničních knihoven	
OBA Oosterdok v Amsterdamu – velká knihovna s útulnými prostory – <i>Monika Oravová</i>	53
Rozhovor	
Rozhovor s Václavem Sigursonem Kostohryzem – <i>Michaela Navrátilová</i>	55
Fejeton	
Držím se knížek! – <i>Jiří Poláček</i>	57

Vážení a milí čtenáři,

letošní ročník časopisu Duha jsme se rozhodli tematicky věnovat **vnímání knihoven všemi smysly**. Postupně Vám nabídneme čtyři pohledy na knihovny prostřednictvím jednotlivých smyslů, kterými k nám z těchto institucí přichází podněty. První číslo je zaměřeno na vnímání knihoven pomocí **zraku**. Co tedy můžeme v knihovně vidět?

Na první pohled jsou to zcela nepochybně dokumenty. My se blíže podíváme na ty obrazové, tedy na aktuální komiksovou tvorbu. Kromě dokumentů nás obklopují také informační technologie. Učíme se s nimi pracovat, využívat je k nejrůznějším činnostem a především rozvíjet digitální kompetence nás i našich uživatelů – i s podporou Nadace OSF. Dále jsou to nejrůznější akce a programy realizované v knihovnách. Mezi nimi nemůžou chybět aktivity na podporu čtenářství, například Čtoucí rodiny regionu Blansko (*Studie, články*), nebo výstavy (*Z činnosti MZK*). Zásadní vliv na vnímání knihovny má kromě knihovníka samozřejmě prostor, ve kterém se nachází. Zveme Vás proto k návštěvě zrekonstruované a rozšířené knihovny v Rožnově pod Radhoštěm (*Veřejné knihovny*) a do OBA Oosterdok v Amsterdamu (*Zkušenosti ze zahraničních knihoven*).

V čísle nechybí ani čtenářská lekce, recenze či rozhovor – s Marikou Zadembskou, předsedkyní Klubu dětských knihoven SKIP (*Proměny českého knihovnictví*). Ohlédneme se také za oceněnými knihovnamy v soutěži Komunitní knihovna Jihomoravského kraje 2023 (*Konference, akce*) a přiblížíme Vám Doporučení pro knihovní legislativu a politiku v Evropě (*Informace pro knihovny*). Pokud ve Vás slovní spojení umělé inteligence stále vyvolává obavy, pokusíme se je zmírnit tipy, jak umělou inteligenci využít ve své každodenní práci (*Inspirace, podněty, náměty*). Věříme, že si z pestré nabídky čísla vyberete a přejeme Vám příjemné chvíle (nejen) s Duhou.

Za redakci časopisu Duha
Jan Lidmila

DUHA. Informace o knihách a knihovnách. Ročník 38 (2024), číslo 1.
Vydává **Moravská zemská knihovna v Brně**.

Adresa vydavatele a redakce:
Moravská zemská knihovna v Brně
Kounicova 65a, 601 87 Brno
Telefon: 541 646 126
E-mail: duha@mzk.cz
IČ 094943, DIČ CZ00094943

Foto na přední straně:
Regionální knihovna Karviná, příspěvková organizace –
pobočka Karviná-Fryštát, autor fotografie: Marek Béhan.

Grafické zpracování: Pavel Václav Vaščík
Tisk: Tiskárna Brázda
Vychází 4x ročně tištěně i on-line.
Reg. číslo MK E 7312. Duha ISSN 0862-1985 (Print),
ISSN 1804-4255 (Online)

Redakce:

Mgr. Jan Lidmila, vedoucí redaktor,
Mgr. Michaela Navrátilová, redaktorka,
Mgr. et Mgr. Monika Kratochvílová, redaktorka.

Redakční rada:

prof. PhDr. Tomáš Kubíček, Ph.D. (Moravská zemská knihovna), předseda redakční rady, PhDr. Libuše Foberová, Ph.D. (Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě), Mgr. Kateřina Janošková (Masarykova veřejná knihovna Vsetín), Bc. Pavel Zajíc (Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm)

jihomoravský kraj

Časopis vychází s podporou dotace Jihomoravského kraje.

Knihovna je...

Knihovna je...

Patřím ke generaci postmoderny, která už nevnímá knihovnu pouze jako modernistický ráj vědění a vzdělávání, ale spíše jako tajemný seznam, labyrint a zrcadlový sál. Veřejná knihovna je pro mě vlastně ohromující palimpsest, ve kterém se prolíná zcela pluralitně a rovnoprávně historie s přítomností v nejrůznějších žánrech, přičemž zde vědecký spis stojí vedle kuchařky či artistní román v sousedství telefonního seznamu... To je přeci kvintesence demokracie...

*Pavel Jirásek
režisér*

Knihovna je...

Kniha může být iniciace, lano i kotva na dobrodružné plavbě poznáním. Knihovna velechrám, kde můžeme na své plavbě spochínout. Vůně papíru, tisku, hřbety knih jako tajemné schránky, posvátné ticho, provázené jemným šustěním otáčeného papíru. Zastavení v čase. Venkovská knihovna na Vysočině a vlastní: pohádky, beletrie, monografie, rarity a sny... Jiřího Mahena, univerzitní a pedagogická v době studií v Brně, Národní knihovna v Klementinu a Městská za studií na DAMU, a nyní MZK.

*Marie Jirásková
výtvárnice, scénografka*

Knihovna je...

básnický řečeno – spousta tajemných světů ukrývajících se v depozitářích, skladech a na regálech. Je to hvězdná obloha. Zaniklé mlhoviny se podobají zničené alexandrijské knihovně nebo shořelé knihovně z románu Umberta Eca – Jméno růže. Každá knížka je tajemství a když je knih hodně pohromadě, tak je to hvězdná obloha plná tajemství.

*Pavel Čech
malíř, ilustrátor a tvůrce autorských knih*

Společně s knihovnami posilujeme digitální gramotnost a začleňování

Sandra Mikulcová
sandra.mikulcova@osf.cz

„Na meziresortní úrovni aktuálně řešíme, jak více vtáhnout knihovny do vzdělávání veřejnosti v oblasti digitálních kompetencí a jak jim k tomu vytvořit vhodné podmínky,“ řekl v lednu na pracovním setkání s knihovnicemi a knihovníky Martin Úlovec, zmocněnec pro digitalizaci a digitální vzdělávání z MŠMT ČR. Úlovec byl jedním z hostů série pracovních setkání, které pro knihovny připravila Nadace OSF. Jejich cílem je posílení digitálních kompetencí a aktivní role knihoven během digitální transformace Česka.

V posledním roce se digitální transformace stala prioritou nejen na vládní úrovni, ale i v knihovnách, které se zaměřují na práci s informacemi a digitálními technologiemi. Knihovny strategicky zhodnocují svůj potenciál v boji proti digitálnímu vyloučení a zvažují, za jakých okolností mohou hrát klíčovou roli v rozvoji digitálních kompetencí občanů a stát se strategickým partnerem státu, který chce pokračovat v digitalizaci státní správy.

Série pracovních setkání, kterou pořádá Nadace OSF ve spolupráci s knihovnickou obcí, hledá odpovědi na klíčové otázky týkající se digitálního vyloučení, definice role knihoven v digitalizaci a identifikace jejich potřeb směrem ke státu a zřizovatelům. První setkání se uskutečnilo 18. ledna v Klubovně městské knihovny v Praze. Následující setkání proběhnou online. Účastnice a účastníci se mimo jiné seznámili s výsledky průzkumu STEM a Nadace OSF, definovali bariéry pro využívání digitálních služeb státu a předpoklady pro digitální začlenění. Závěrečné setkání proběhlo 18. března v Národní knihovně ČR v Klementinu.

Digitální vyloučení v Česku

Knihovny se v průběhu pětidílné série vzdělávají v oblastech důležitých pro rozvoj mediálního vzdělávání. Setkání se formou workshopů a přednášek s expertkami a experty z oboru

zaměřuje na digitální vyloučení a gramotnost, digitalizaci státu, advokační práci a prosazování konkrétních změn. Za přípravou celé série stojí Tereza Lišková s Josefem Šmídou z Nadace OSF a facilitátorkou Advokačního fóra Nadace OSF Radoslavou Krylovou. Konzultace poskytli také Ondřej Hudeček z Městské knihovny v Praze. Tematické odborné příspěvky přinesla mimo jiné Adriana Dergam z Výboru pro lidská práva a moderní technologie Vlády ČR, Sarah Komarová z ústavu STEM, Andrej Doubek z Česko. Digital, zástupce ředitele Digitální a informační agentury (DIA) Petr Kuchař, Eva Pavlíková z platformy Byro, Ervín Hausvater z Participation Factory, Jan Vobořil z Iuridicum Remedium nebo Michael Daniel Jettmar z Centra Rubikon.

„Digitalizace nesmí probíhat stylem o nás bez nás – každý, kdo vyvíjí digitální služby, musí do procesu jejich designování zapojit cílové skupiny. Digitalizace má být zaměřena na potřeby člověka. Musíme se ptát: Zlepší mu to kvalitu života? Přispěje to k férovosti, inkluzi a přístupnosti?“ uvedla během své přednášky na prvním setkání v Městské knihovně v Praze Adriana Dergam z Výboru pro lidská práva a moderní technologie Vlády ČR.

Petr Kuchař z Digitální a informační agentury (DIA) na druhém setkání popsal strategie a plány v oblasti digitální transformace. Nastínil také možnosti, jak může DIA ve spolupráci

s Nadací OSF a knihovnami společně edukovat občany v oblasti digitalizace státních služeb a zvýšit digitální gramotnost. Expert na digitální transformaci a spolupracovník Nadace OSF Josef Šmída, který vidí knihovny v procesu digitalizace jako klíčové hráčky, doplňuje: „Knihovny mají potenciál stát se, podobně jako v jiných zemích, klíčovými veřejnými digitálními centry. Místem, kde se lidé mohou seznámit s digitálními technologiemi a učit se je efektivně používat, a to i v případě řešení konkrétních životních situací. Stát v současné době připravuje řadu nových digitálních služeb, které mohou lidem usnadnit takové životní situace řešit. Aby přechod na digitální služby proběhl hladce, lidé potřebují mít k dispozici možnosti, kde si takové služby osahat, naučit se s nimi pracovat. I o tom je digitální začleňování. Pomáháme tak knihovnám tento koncept spolupráce v ekosystému digitální transformace státu nastavit. Aby byly nejen tím vhodným místem pro veřejnost,

ale rovněž dokázaly adresovat vlastní požadavky směrem ke státu.“

Jak ukazuje výčet jednotlivých institucí, cyklus pracovních setkání propojuje klíčové hráče v oblasti digitalizace – z organizací občanské společnosti, veřejné správy i byznysu. „Máme radost, že se tato série těší mezi knihovnami dobrému ohlasu. V pracovní skupině jsou zástupkyně a zástupci z Brna, Prahy, Blanska, Vsetína, Kroměříže, Plzně, Třince, Ústí nad Labem, Hradce Králové, Kladna, Olomouce, Ostravy či Liberce. Výsledkem našeho pravidelného setkávání bude materiál, který poslouží knihovnické obci při další strategické práci na tématu. Věříme, že se takto společně zasadíme o to, aby při digitální transformaci veřejné správy nedocházelo k tomu, že ohrožené skupiny či jednotlivci budou na tomto procesu trazit nebo se v něm ztratit,“ říká Tereza Lišková z Nadace OSF.

Čtoucí rodiny regionu Blansko

Helena Jalová

helena.jalova@kicboskovice.cz

Regionální oddělení pověřené Knihovny Boskovice se kromě svých pevně daných metodických činností a povinností snažilo vždy podporovat aktivity na podporu čtenářství a zapojovat do nich kolegyně a kolegy z malých obecních knihoven. Od roku 2005, kdy jsem začala pracovat jako vedoucí tohoto oddělení, jsem se snažila v této podpoře cíleně pokračovat a dále ji rozvíjet. Měla jsem velké štěstí, že se mnou v těchto plánech souzněly také kolegyně metodičky a že se postupně k prvním nadšeným knihovnicím a knihovnickům přidávali další. Bylo tedy možné postupně začít organizovat akce v knihovnách a ke spolupráci zvát současné autory nebo výtvarníky, kteří tvoří pro děti. Tato spolupráce dala vzniknout našemu regionálnímu projektu, který od roku 2008 realizujeme pod názvem „Čtoucí rodiny regionu Blansko“. Od počátku jsme do společných aktivit zapojovali nejen knihovnice a knihovníky, ale také pedagogy škol i mateřských školek a veřejnost.

Důležité bylo také získat finanční podporu, bez které by se besedy a setkání nemohly realizovat. Při jednáních se zastupiteli obcí na téma knihovna, automatizace či cirkulace VF jsem se snažila nabízet i konkrétní besedy a vysvětlovat záměr našeho projektu. Musím konstatovat, že jsem se

setkávala s pochopením a snahou o spolupráci. Bylo tedy možné začít plánovat i organizovat. Naše dlouhodobé plány pro podporu čtenářství na našem regionu byly tvořeny těmito body:

- společné téma k četbě a snaha zaměřit se na region,

- společné čtení, případně výtvarné tvoření,
- společná výstavka prací na určené téma, která mohla být v rámci regionu i putovní,
- společné setkání se současným spisovatelem či výtvarníkem; snaha podpořit regionální autory,
- společné literární – turistické putování regionem,
- společná metodika pro práci s dětskými čtenáři.

V roce 2008 jsme tak mohli vyhlásit **1. ročník pro Čtoucí rodiny regionu Blansko**, tehdy s tématem „Pohádky“, který kopíroval školní rok a končil v roce 2009. Aktivně se tehdy zapojilo 23 knihoven. Naše čtoucí rodiny jsem přihlásila k celostátní aktivitě: *Celé Česko čte dětem*. Na závěr tohoto ročníku jsme zorganizovali **1. společné setkání Čtoucích rodin regionu Blansko**. Zázemí a finanční podporu jsme získali v obci Ráječko a pro děti tak mohlo být zorganizováno vystoupení s ilustrátorem Adolfem Dudkem. Z celého regionu se zde setkala 118 dětí s doprovodem. Akce byla koncipována jako největší setkání dudků – všechny děti i jejich dospělý doprovod si vyrobili papírovou masku ptáčka dudka, kterou si těsně před vystoupením nasadili na hlavy.

Teprve potom mohl do sálu vstoupit pan ilustrátor ... a také pro něj to bylo opravdu velké překvapení, na které dodnes rád vzpomíná. Na stejném setkání byla všem představena naše nová kolegyně – stal se jí maskot, kterého jsem vyrobila na semináři s Vítězslavou Klimtovou (výtvarnice, spisovatelka a autorka Pohádkové země). Je to loutka – babička, která dostala osobní požehnání přímo od paní Klimtové a dostala jméno: **Bábrdlinka Kníženka**, kněžnice čarodějná blanenská. Stala se ochránitelkou dětí, knih i čtenářů v našem regionu a od té doby nás pravidelně doprovází na všechny akce pro děti.

Při společných aktivitách jsme se s kolegyňami snažily, aby setkání čtoucích rodin byla zajímavá, aby děti poznaly co nejvíce z našeho

Bábrdlinka Kníženka

regionu a vždy se setkaly se zajímavou osobností. Podařilo se nám najít a přizvat ke spolupráci autory, kteří možná nejsou tak známí, ale pro region Blansko určitě významní jsou a byla s nimi výborná spolupráce. Jsou to Eva Fantová, Vladimír Klepáč, Eva Mrázková, Jiří Šandera, Ivana Havelková, Zdeněk Peša, Bohumír Staníček, Lenka Dokoupilová a Jiří Griga.

Velkou výzvou se stala organizace společného celodenního literárně-turistického putování. Obvykle jsme zahajovali nebo končili v některé ze spolupracujících knihoven. Počítali jsme s účastí zastupitelů obce, kteří naši velkou čtenářskou rodinu přivítali a někdy se i našeho putování zúčastnili. Plánovali jsme 4–5 zastavení v přírodě s plněním úkolů a na závěr vyhodnocení, odměny a setkání s regionální osobností. Vždy se nám podařilo najít bezpečné místo na rozdělání ohně a na opečení párků jako bonus na závěr. Co se nedalo naplánovat, bylo počasí a tak jsme vždy měli suchou i mokrou variantu naší akce, abychom nemuseli rušit či posunovat termíny. **1. literárně-turistické putování Čtoucích rodin regionu Blansko** se konalo v sobotu 3. září 2011,

aby mohlo přijet co nejvíce dětí a zúčastnilo se ho 65 malých čtenářů.

Od začátku našeho regionálního čtenářského projektu do roku 2023 bylo vyhlášeno celkem 11 témat; bylo uskutečněno 11 literárně-turistických putování a stejný počet společných výstav dětských prací.

Některé výstavy se staly putovní a nejen přímí účastníci našeho projektu tak měli možnost práce vidět ve svých knihovnách či kulturních domech a případně se nechat inspirovat. Zmínit mohu například výstavu na regionální téma „Šnek Krasík“, která byla po dobu letních měsíců s velkým úspěchem instalovaná v Domě přírody Moravského krasu u Skalního mlýna, nedaleko Kateřinské jeskyně.

V začátku našeho snažení jsme po dalším uplynulém roce opět vyhlášovali nové společné téma. Témata, která jsme realizovali:

- 2008/2009 – Pohádky
- 2009/2010 – Skřítki
- 2010/2011 – Zvířátka
- 2011/2012 – Regionální pověsti
- 2012/2013 – Víly
- 2013/2014 – Řemesla
- 2015 – Večerníček
- 2015/2017 – Šnek Krasík
- 2017/2019 – Tajemné příběhy kolem nás
- 2019/2022 – Psí hrdinové
- 2022/2024 – Voda a vodníci

Více informací k jednotlivým ročníkům se snažíme doplňovat na web.

Naše společné aktivity se postupně přenášely také do menších obcí v rámci regionu. Velmi zdařilé jsou např. besedy pro začínající čtenáře, které společně organizujeme v **Obecní knihovně Ostrov u Macochy**. Je zde výborná spolupráce s veřejností, školou a celková podpora vedení městyse. Paní knihovnice, Mgr. Soňa Švrčinová, dlouhodobě vede svoji knihovnu a cíleně již 13 let podporuje čtenářství. Také tato knihovna má svého maskota. Je jím „Knižníček“, se kterým organizuje setkání. Děti se v knihovně potkávají

pravidelně i s rodiči nad knihami a jednou za rok společně zveme někoho ze současných autorů. Za dobu naší spolupráce byla uskutečněná setkání například s Petrou Braunovou, Markem Šolmesem Srazilem, Klárou Smolíkovou, Jiřím Walkerem Procházkou či Adolfem Dudkem.

Významná spolupráce v našem regionu začala být v průběhu času realizována s MAS Moravský kras a s MAS Boskovicko PLUS. Důležitým pojítkem pro bylo právě naše společné téma – podpora dětského čtenářství. Na základě dřívějších zkušeností jsme se rozhodli oslovit společně školy, školky a knihovny, abychom vytyčené vize uvedli do praxe. Podařilo se a v uplynulých letech bylo možné prostřednictvím MAP finančně podpořit zájemce o besedy.

Dalším naším tématem, které jsme začali společně organizovat, jsou školení a workshopy pro pedagogy a knihovníky na podporu čtenářské gramotnosti u dětí. V předchozím období byly realizovány s autorkami dětských knih Petrou Braunovou, Klárou Smolíkovou, Ivonou Březinovou a Ester Starou.

Závěrem bych ráda podotkla, že pokud se snaží plánovat jen regionální metodička, nemusí se výše zmíněným aktivitám dlouhodobě dařit. Vždy je zapotřebí spolupráce a nadšení pro společné cíle i u dalších oslovených osob. V mém případě to byly kolegyně a kolegové z knihoven našeho regionu, pedagogové a také zastupitelé obcí. Měla jsem velké štěstí, že se k nám postupně přidávali další a další. Jsem ráda, že je naše aktivity inspirovaly, také bavily a viděli v nich smysl. Mohli jsme spolupracovat, organizovat i plánovat a případně řešit i finanční problémy či hledání témat. Když se tedy ohlédnu za uplynulými roky, tak bych ráda využila možnost poděkovat takto těm, kteří se nebáli do čtenářských aktivit se mnou jít. Věřím, že to všem přinášelo stejnou radost jako mně. Náš tým má spoustu nápadů a Čtoucí rodiny regionu Blansko se mohou těšit na další zajímavá témata.

Aktuální komiksová tvorba a komiksová ocenění

Michaela Šerá
sera@crew.cz

Komiks je tu s námi už dlouho a daří se mu čím dál tím víc. Další a další nakladatelé kupují práva na zahraniční komiksy, čeští autoři a autorky tvoří a vydávají svá komiksová díla a tyto se pak (byť stále v zoufale malém množství) dostávají i do zahraničí. Dalo by se říct, že je Česká republika v plném proudu komiksového dění. Zahraniční komiksy se k nám dostávají se zpožděním. I když se čeští nakladatelé snaží držet krok, mnohdy se zpožďují za molochem zahraničních vydavatelů. Původní česká tvorba se snaží držet trend, ovšem i ten někdy zaostává za tím, co se děje právě za našimi hranicemi, a skvělé myšlenky na české komiksy se najednou setkávají s tím, že tohle už tu přeci bylo před několika lety. Jenom tedy ne u nás. Jak je to tedy s komiksem v Čechách?

Překladové komiksy

Původní českou tvorbu zatím ponechme stranou a pojďme se podívat na největší kousek z dortu komiksově tvorby, která se v Česku objevuje, a sice překladový komiks. Překladové komiksy vznikají na základě nákupu práv ze zahraničí a poté se jim dostává českého překladu. Jedním z největších dodavatelů těchto komiksů na český trh je Nakladatelství CREW, ale čím dál tím více nakladatelů se po hlavě vrhá do překladových komiksů, které jsou stále oblíbenější. Kromě klasických superhrdinských komiksů (bez kterých bychom si komiksový svět ani neuměli představit) se zde objevují detektivky, sci-fi, fantasy, romance i složitá dramata. Objevují se komiksy, které vycházejí z herních, filmových a seriálových světů. Jsou tu komiksy umělecké i autobiografické.

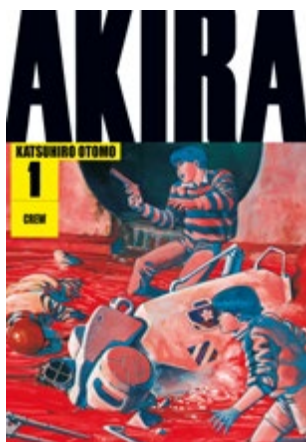
V neposlední řadě se také vydává japonská manga. Ta v posledních letech učarovala mnoha komiksovým i nekomiksovým fanouškům, především pak ve věkové kategorii dospívajících čtenářů. Kdo jste o manze ještě neslyšel, jedná se o původní japonské komiksy, které se čtou odzadu dopředu, zprava doleva. Zpravidla jsou černobílé a jejich série mají (až na některé výjimky) mnoho dílů. Jejich oblíbenost v České republice vzrostla především s nástupem streamovacích platforem (jako je např. Netflix), na kterých je dostupná široká nabídka anime, tedy kreslených seriálů, které adaptují právě manga příběhy. Oblíbenými jsou například **Death Note**, **Tokijský ghúl**, **Fullmetal Alchemist**, **My Hero Academia** nebo také hraná verze anime seriálu (a také mangy) **One Piece**, která strhla žebříčky

sledovanosti. A není se čemu divit, One Piece je nejprodávanější mangou na světě a svou fanouškovskou základnu si buduje už od roku 1997. Tato manga stále pokračuje a vznikají nové a nové díly. V tuto chvíli jich je na světě už neuvěřitelných 107! Díky Nakladatelství CREW se můžete těšit i na český překlad tohoto komiksu, který vyjde už letos na jaře.

Asi nikoho nepřekvapí, že překladovému komiksu se v Čechách daří lépe, pokud má fanouškovskou základnu. Pokud má např. Zaklínač fanoušky videoher (a z nějakého důvodu i seriálu), můžete se spolehnout, že přenáška pokvete i komiksu. Ovšem najdovte se i takové kousky, o kterých obyčejný smrtelník neslyšel, a přesto jsou výjimečným počinem. Věděli jste například, že film Zabiják Davida Finchera má komiksovou předlohu od skvělého autora Matze? U nás tahle lahůdka vychází v edici Modrá CREW.

České komiksy

Český komiks vzniká především díky skvělým scenáristům a kreslířům, kterých je na tom našem rybníčku čím dál tím víc. Když se podíváme na historii českého komiksu, máme být právem na co pyšní! ABC, Čtyřlístek, Rychlé šípky, tvorba Káji Saudka, ... Tím vším a ještě něčím navíc

jsme se proslavili i v zahraničí. V dnešní době stojí za zmínku především tvorba takových autorů, jakými jsou Štěpánka Jislová, Jonáš Ledecký, Michal Suchánek, Petr Kopl, Klára Smolíková, Karel Osoha, Ester Kuchynková, Richard Fischer, Lucie Lomová, Kateřina Čupová, ... Mohli bychom pokračovat a stále objevovat mainstreamovou i autorskou tvorbu, která je skvělá ve všech ohledech.

Komiksově ceny

Podobně jako mají filmy Oscary, i komiksy mají své světově známé ceny. Těch je opravdu velké množství, ale mezi nejznámější světové ceny můžeme řadit **Harvey Awards** a **Eisner Awards**. Harveyho dostaly i některé série, které můžete najít i v českém překladu. Např. Netvora, My Hero Academia, Ateliér špičatých klobouků, Chainsaw Man, ... Eisnerova cena je na tom obdobně, tady najdeme ale mnohem více oceněných komiksů. Těmi jsou např. Watchman, Batman, Sandman, Z Pekla, Preacher, Daredevil, Mýty, Klíč a zámek, Doctor Strange, Thor, Paper Girls a další a další skvělé komiksově příběhy. Na základě těchto komiksů se mnozí nakladatelé rozhodují, jestli tyto tituly vydají i v překladu, případně se jimi inspiřují i filmaři, kteří zde čerpají inspiraci pro své nové trháky na stříbrných plátnech. V České republice máme také komiksovou cenu,

- **Nejlepší překlad:** Marie Voslářová za V zrcadlové síni (Paseka)
- **Cena Magnesia za nejlepší studentský komiks:** Martin Schütz za Trať (FDULS ZČU)
- **Přínos českému komiksu:** Festival Ilustrace a komiksu FIK v Ústí nad Labem
- **Síň slávy českého komiksu:** Jiří Hromádko, scenárista seriálů Modrá pětka, Robinsoni, Dobrodružství s Hérakle

Závěr

Pro české nakladatele vydávající původní český komiks je pak jistě dobrou zprávou, že v roce 2026 bude na jednom z největších knižních veletrhů ve Frankfurtu Česká republika jako čestný host. Český komiks tak bude mít velkou příležitost dostat se za hranice a dělat čest svému jménu i ve formě překladu. Komiks je živé médium, které dostává čím dál více prostoru v běžné vydavatelské praxi, ve čtenářské gramotnosti dětí, v uměleckých disciplínách i v srdcích čtenářů. Stojí za to rozvíjet jeho vliv na moderní společnost a udržovat jeho kulturu ve formě. A jak vždycky říkám, mějte se krásně, mějte se rádi a mějte rádi komiksy!

a sice **Muriel**, které dala už před sedmnácti lety vzniknout Česká akademie komiksu. Porotci ročníku 2023, jehož vítězové byli vyhlášeni v únoru 2024, byli David Böhmm (výtvárník), Markéta Hajsáková (komiksová scenáristka), Viktor Janiš (překladatel), Pavel Kořínek (komiksový historik a teoretik), Tomáš Stejskal (filmový a komiksový kritik). Oceněné komiksy by pak jistě neměly chybět ve vašem seznamu k přečtení. Pojďme se podívat, které to jsou!

- **Cena České akademie komiksu:** Štěpánka Jislová za Srdcovka (Paseka)
- **Nejlepší komiksová kniha:** Štěpánka Jislová za Srdcovka (Paseka)
- **Nejlepší kresba:** Richard Fischer za Rváčov 2 (Argo)
- **Nejlepší scénář:** Štěpánka Jislová za Srdcovka (Paseka)
- **Nejlepší krátký komiks:** Kateřina Illnerová za Schovanec (in Katalog Česko-německého komiksového symposia)
- **Nejlepší komiks pro děti:** Jana Šrámková a Petra Josefína Stibitzová za Matyllda a Růžovej vlk (Labyrint)
- **Nejlepší překladový komiks:** Nakladatelství CREW za Akira 6 od Katsuhira Otoma

Smolný den – čtenářská lekce pro předškoláky

Pavína Lišovská
cdc@kjm.cz

Cílová skupina: děti z MŠ s přesahem do 1. třídy ZŠ

Časová dotace: 60 minut

Cíle:

- Dítě vnímá emoci smutku a empaticky reaguje na kamarádovu špatnou náladu.
- Dítě hledá vhodná řešení pro nepříjemné situace a udílí rady.
- Dítě vymaluje dílek girlandy a společně s dalšími dětmi se zapojí do přípravy výzdoby.

Klíčové kompetence: k učení, komunikativní, sociální a personální

Vzdělávací oblasti: Dítě a jeho psychika, Dítě a ten druhý

Pomůcky: Kniha Smolný den (autor: Moritz Petz a Amélie Jackowski), vystřižené obrázky hlavních hrdinů (nebo plyšové varianty), skládačky hrnečků (do skupin nebo pro jednotlivce, lze zalaminované), šňůra, kuličky na prádlo a šátky či kousky látek, flipchart a fixy, pastelky, míčky (papírové nebo klasické), pastelky, šablony na girlandové visačky (není součástí metodiky), šňůrka a lepidlo.

1) Přivítání dětí

„Děti, dnes se společně podíváme do lesa za jedním naším novým kamarádem. Je to tento jezevec (můžeme mít připravený vykopírovaný obrázek z knihy, plyšového jezevce nebo namalovaného jezevce). Náš jezevec se ráno vzbudí... protáhne se (uděláme krátké protažení s dětmi a zívnutí) a když zjistí, že je venku krásně, rozhodne se, že si užije krásný den! Co to znamená mít krásný den? Co byste dělaly v takovém dnu? (diskutujeme s dětmi, sbíráme jejich nápady a zapisujeme na tabuli/flipchart) Tak teď se podíváme, jak to měl náš jezevec...“ (čteme strany 1–2, společně si povíme,

jaký je jezevec nešika, a pokračujeme ukázáním obrázku na straně 4 prozatím bez čtení).

2) Rozbitý hrneček

„Děti, co se stalo našemu kamarádovi? (ukážeme obrázek – děti vyvodí, že si u snídani rozbil hrneček) Máte také svůj oblíbený hrneček? Náš jezevec měl tady tento, píše se o tom i na vedlejší straně (přečteme stranu 3 a na viditelné místo přilepíme obrys hrnečku a kolem něj rozbité střepy). To se jezevci moc nepovedlo, vidíte? Tak se podíváme, čím si spravil náladu a jestli se mu to povedlo... (čteme dramaticky strany 5–10). Dařilo se jezevci? Spravil si náladu? Co všechno se mu nepovedlo dneska? (necháme děti vyjmenovat) A jak se to rozhodl vyřešit? (necháme je reprodukovat, jaká řešení jezevec podnikl, až se dostanou k tomu, že se rozhodl jít za kamarády) Máte také kamarády, kteří vám vždycky spraví náladu? (počkáme, až se děti vypovídají, a pokračujeme) Jací by měli být k sobě kamarádi navzájem? (můžeme nápady zase zapisovat, nebo nemusíme).“

3) Pomáháme kamarádům

(prádelní šňůra, míčky)

„Jako první šel náš jezevec za mývalem, jste zvědaví, jak to u něj dopadlo? (ukážeme jeho obrázek nebo plyšáka a přečteme si strany 11–12) Jaký je náš jezevec? Je zručný nebo spíš nešika, když tak pěkně pomohl kamarádovi? A umíte pověsit na prádelní šňůru prádlo na kuličky? (natáhneme prostorem místnosti šňůru, rozdáme dětem kuličky a látkové šátky a necháme je na šňůru pověsit mývalovo prádlo).“

„A ptáte se, kam pokračoval dál? (přečteme si společně strany 13–14) Ten jelen z toho byl asi jelen, když nemohl najít svůj míček... myslíte, že

tu máme taky nějaké zatoulané míčky? Zkusíte se podívat po místnosti, jestli někde nějaké nejsou a přineste je do košíčku“ (dětem před programem schováme v místnosti co nejvíce míčků – mohou být reálné nebo přilepené na zalaminovaných papírcích na různých místech, děti je sesbírají, můžeme omezit, že každý může přinést max. 2 kousky – do každé ruky jeden).“

„No věřte nebo ne, ale ani u ostatních kamarádů to nevypadalo kdovíjak dobře – poslouchejte další čtení (čtete společně strany 15–18 – zde skončíme u slov: „... Příšerný den!“) Co myslíte, kam by měl jezevec jít, aby se mu zlepšil den? Kde by byl v bezpečí? Co byste mu poradili? (necháme děti postupně odpovědět na všechny otázky – můžeme použít návodné otázky – kam by se šli schovat před takovým smolným dnem oni apod. – následně dočteme stranu).“

4) S kamarády je přeci jen nejlépe (skládačka hrnečku, pastelky, girlanda)

„Co myslíte? Dostal se jezevec bezpečně domů? Stalo se mu doma ještě něco špatného? (necháme děti hádat a nakonec řekneme, jelikož předpokládáme, že odpověď neuhodnou) Kdepak, děti! Doma čekalo na jezevce velké překvapení! Tušíte jaké? (poslechneme si ty a přečteme si společně strany 19–20) Panečku, to muselo být radosti, co říkáte? Co kdybychom tedy jezevci složili zpátky i my jeho hrneček?

(dáme dětem skládačku hrnečku) A najdeme i jeho pastelky? (po místnosti jsou všude možně zastrkané pastelky nebo fixy) A nenamalujeme si také nějakou výzdobu, jako měla zvířátka? Než se ale dáme do práce, dočteme si příběh a pak vyzdobíme jezevci jeho noru (dočteme strany 21–24, na závěr dáme dětem každému kousek fáborku ve tvaru kosočtverce a necháme je ho vymalovat, následně nalepíme na provázek tak, že přehneme kosočtverec v kratší části na poloviny a špičkami spojíme k sobě, čímž vzniknou trojúhelníkové fáborky girlandy – tu si děti mohou odnést s sebou do školky).“

5) Závěr

„Co jsme se dneska všechno dozvěděli? Naučili jsme se nějaké nové slovo? (Smolný ve smyslu smutný, nevydařený) A jak můžeme proti smůle a nezdaru bojovat? Co můžeme udělat, abychom se cítili lépe? A můžeme nějak pomoci kamarádovi nebo kamarádce, aby se necítili smutní, když se jim nedaří? (na závěr si s dětmi povídáme a zhodnotíme přínos programu, je možné udělat i formou škálování – děti mohou využít kolíčky z předchozí aktivity a pomoci kolíčku se připnout na barometr nálady – lze vyrobit variabilně dle možností knihovny).“

V metodice byla využita kniha: PETZ, Moritz. *Smolný den*. Vydání první. Praha: Euromedia Group, 2021. 25 nečíslovaných stran. Pikola. ISBN 978-80-242-7625-0.

Bude vás zajímat, že...

... **Krajská vědecká knihovna v Liberci letos slaví dvě významná výročí.** Prvním z nich je 120 let od založení veřejné Lidové české knihovny a druhým je 100 let od založení německé vědecké knihovny Bücherei der Deutschen. Oslavy výročí začínají už v březnu s obdobnou podobou hospodského kvízu. V dubnu a květnu se mohou návštěvníci těšit na unikátní večer slampoetry s mezinárodní účastí, na Literatour po zajímavých místech Liberce nebo na besedu se spisovatelkou Alenou Mornštajnovou. Hlavním dnem oslav bude pětadvacátý říjen, ve kterém proběhnou programy zaměřené na umělou inteligenci, exkurze do depozitáře vzácných tisků nebo výstava o historii knihovny.

AI pro každodenní použití

Michaela Mrázová

Michaela.Mrazova@nkp.cz

V novém čtyřdílném seriálu se zaměříme na různé aplikace a nástroje, které lze využít v běžné knihovnické praxi. Postupně si představíme nástroje, které využívají umělou inteligenci, nejen k usnadnění práce. Aplikace, které vám pomohou aktivizovat účastníky při akcích a besedách. Digitální nástěnky, které využijete při lekcích nebo ukládání a třídění zdrojů. A také představíme užitečné zápisníky a nástroje pro spolupráci. O Chatu GPT nebo Midjourney bylo napsáno mnohé, v tomto textu se zaměříme na překladač DeepL a nové funkce Canvy.

Překladač DeepL

DeepL je online překladač, který využívá principy strojového učení pro automatický překlad textu. To znamená, že z každého přeloženého textu se učí, respektive se vylepšuje. Má reputaci kvalitního překladače.

Překladač DeepL je schopen pracovat s několika jazyky, byť jeho záběr není tak široký jako u Google překladače. V jedné „várcce“ zvládne přeložit až 1500 znaků a v přeloženém textu vám vždy nabídne alternativní překlady slov a vět tak, aby výsledný text odpovídal vaší potřebě. Mezi výhody používání tohoto překladače určitě patří jeho schopnost zachovat kontext a vytvářet plynulé a přirozené překlady. Je populární pro profesionální účely, jako jsou obchodní dokumenty, vědecké články a podobně, nicméně beletrie by měla zůstat (a asi ještě dlouho zůstane) v rukou profesionálních překladatelů.

Kromě klasického překládání zkopírovaného textu **umí DeepL překládat celé dokumenty a prezentace** (stačí je jednoduše vložit z vašeho počítače), v přeložených dokumentech se snaží také o zachování původní grafiky. Pišete texty v angličtině a chcete mít jistotu, že vaše vyjadřování je dostatečně formální, akademické, technické nebo neformální? S tím vám může pomoci **DeepL Write** <https://www.deepl.com/write>, nástroj, který váš text „učeše“ podle vašeho zadání.

Canva

Canvu známe a používáme (téměř) všichni. Víte ale, že Canva do svých už tak skvělých funkcionalit čím

dál více integruje pomocníky, kteří využívají umělou inteligenci? Tato nová skupina nástrojů se jmenuje **Magic studio**. Z těchto služeb můžeme jmenovat **Magic Replace/Eraser/Edit** – tedy odstranění, vymazání nebo editaci prvků na vašich návrzích. Jednoduchá úprava fotek je nyní možná bez nutnosti znát třeba Photoshop. Dále v Canvě najdeme **Magic Write** (to ale zatím je dostupné jen v angličtině), které funguje stejně jako výše uvedený DeepL Write.

Co určitě oceníte, pokud v Canvě pracujete s hudbou či videem, je Canva umí sladit zvukovou stopu s videem bez manuálních úprav. Věděli jste vůbec, že můžete v Canvě natáčet, stříhat a upravovat videa nebo podcasty?

Canva také umí text-to-image i text-to-video (najdete v sekci Aplikace v levém panelu), tedy z textu vytvářet obrázky nebo videa na míru vašim požadavkům, stejně jako to znáte třeba z Midjourney nebo DALL-E. Poslední vychytávkou, kterou zmíníme, je **Canva asistent**. Toho najdete vždy v pravém dolním rohu, pod ikonou s hvězdičkami. Po zadání toho, co vás zajímá nebo co potřebujete, vám Canva nabídne celou škálu možností. Najdete zde zkratku k různým funkcím Canvy, nápovědu i prvky, které můžete na jeden klik přidat do svého návrhu.

TIP: Ztrácíte se v množství nástrojů AI a jejich funkcionalit? Nevíte, která služba by pro vás mohla být užitečná? Podívejte se na stránku *Poe.com*. Je to takový integrátor, respektive rozhraní, přes které se dostanete k botům, různým nástrojům a dalším vychytávkám využívajícím AI.

Knihovníci doporučují knihovníkům

Hana Matulová, Jitka Řezáčová, Šárka Kučerová, Miroslava Jurdičová, Marta Šmejkalová
hana.matulova@kicboskovice.cz, haskova@kjm.cz, knihovna@bilovicens.cz,
miroslava.jurdicova@kicboskovice.cz, cernovice@kjm.cz

Přinášíme Vám tipy na zajímavé tituly odborné literatury, beletrie, dětské literatury i deskových her od kolegyně a kolegů z knihoven.

Odborná literatura

Jana ČEŇKOVÁ (ed.): Jestlipak víte, kdo je lyrik?

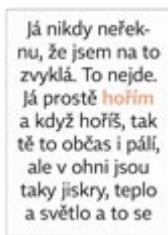
Sbírka příspěvků z konference Současná literatura pro děti a mládež v Liberci pohlíží na poezii pro děti z nejrůznějších úhlů pohledů. Svými tématy a jejich rozmanitostí je sborník inspirativní pro knihovníky a učitele, protože pomáhá v orientaci v současné poezii pro děti, ale představuje také historická poetická témata.

Hana Matulová
Knihovna Boskovice

Simona Bagarová: Hořím

Tohle je velmi silná kniha. Silná tak, že vám sevře srdce a nabídne otázky, které si nechceme nebo se možná bojíme sami sobě položit. Rozhovory s lidmi, kteří pečují o lidi na sklonku života, kteří se již neobejdou bez pomoci ostatních v domovech pro seniory, hospicích nebo nemocnicích. Nahlédneme tak do každodenní reality člověka, který pracuje v sociálních službách, zcela bez příkras. Šest lidí, kteří nejsou lhotejní, lidskost v nejjistší podobě. Ale i přes těžkost tématu nám kniha dává naději, obohacuje a je v ní spousta krásných myšlenek. Odložte obavy, strach a začtěte se. Tato kniha si zaslouží pozornost.

Jitka Řezáčová
Knihovna Jiřího Mahena v Brně

Beletrie

Anna Beata Hábllová: Směna

Nakladatelství Host je vždy záruka toho, že nesáhnete vedle, alespoň mně se to zas a znova potvrzuje. A. B. Hábllová doposud vydala jen básnické sbírky nebo fejetony (výborná kniha Nemísta měst: Opomíjená, pomíjivá a míjená místa měst). Svým románovým debutem tak vstupuje do neprobádaných vod a troufám si říct, že úspěšně. Hlavní hrdinka nemá zrovna šťastné období. Její vysněný život umělkyně je tvrdě konfrontován s realitou života. Práce v supermarketu, kde jste jen další položkou a anonymním dílkem skládačky ji bere iluze i energii každým dalším dnem. Autorka vypráví příběh, ve kterém se můžete snadno najít. Je plný pocitů, poetiky, nabádá k zamyšlení a nevyhnutelně nám nastavuje zrcadlo sobě samým. Těším se na další knihu.

Jitka Řezáčová
Knihovna Jiřího Mahena v Brně

Lucie Hlavinková: Pravda nebyla k dostání

Velmi čtivý příběh odehrávající se ve dvou časových rovinách. Totalitní atmosféra 80. let, ve které hlavní hrdinka Jana žije, je zachycena velmi přesně a přesvědčivě. Jako pamětníkovi mně z toho bylo hodně úzko. Patnáctiletá Jana, které zemřel táta, žije jen

s mámou. Kromě ztráty otce řeší běžné problémy svého věku – první láska, neshody s kamarádkou, ... Ale je tu nějaké tíživé rodinné tajemství, které se snaží odhalit. Vodítkem je pro ni mámin deník a také zvláštní vztahy matky a prarodičů. Informace, kterých se dobere, jsou šokující pro ni i pro nás čtenáře. Ocítáme se v časové rovině 50. let a dovídáme se o zákeřných komunistických praktikách, díky kterým byly odebírány děti z rodin církevních menšin a byly umísťovány do dětských domovů. Přiznávám, že jsem o těchto drsných událostech vůbec netušila. Za mě skvělý historický román brněnské autorky, známé především úspěšnými knihami pro děti.

Miroslava Jurdičová
Knihovna Boskovice

Dětská literatura

Ester Stará: Supermáňa: No jasně!

Další povedená knížka osvědčené autorské dvojice, která by nás knihovničky a naše nejmenší čtenáře neměla minout. Speciální pedagožka Ester Stará napsala promyšlený a vtipný příběh plný slovních hříček a logopedických „vyčytávek“, který doplňují neokázalé, ale půvabné ilustrace jejího partnera Milana Starého. Holčička Máňa je smutná, má pocit, že na rozdíl od svých kamarádů nic mimořádného neumí. Mámin obdiv k nejrůznějším „mimořádným“ dovednostem jiných dětí čtenáře zaručeně pobaví a hlavně posílí sebevědomí každého, kdo si humorný a laskavý příběh přečte.

Miroslava Jurdičová
Knihovna Boskovice

Véronique Cauchy: Linka a bod

Co všechno se dá poskládat z linek a bodů? Přece celé město, možná i celý svět! Dovíte se to v útlé interaktivní knižce plné hravých obrázků a fantazie, která se hodí hlavně ke společnému čtení. Jednoduchý příběh totiž nabízí řadu témat, o kterých

si můžete s dětmi povídat. Knížka je už pro mrňata od 2–3 let, která zaujmou hlavně barvy a tvary. Krásně se mi s ní pracovalo ale i při programech pro malé školáky, u kterých pomohla skvěle rozproudit diskuzi o rozdílech, jinkosti a toleranci. Jednoduché výrazné ilustrace Laurenta Simona vybízejí i k doplnění čtení hravým tvořením, při kterém si děti skládají „svůj svět“ z nastříhaných barevných linek a bodů (za tip na tvoření děkuji Veronice Peslerové).

Šárka Kučerová
Obecní knihovna Bílovice nad Svitavou

Deskové hry

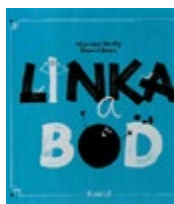
Pexeso pro uši je má oblíbená hra, která obsahuje hrací desku a 16 zvukových kostek. V knihovně si při ní s dětmi zkusíme, jaký má kdo sluch nebo hluch, když skládáme kostky do dvojic. Jde to většinou ztuha, ale o to víc je veselo.

Marta Šmejkalová
Knihovna Jiřího Mahena v Brně

Hra – Boffin I 300

Elektronická stavebnice, která baví holky i kluky! Nenechte se mýlit, tohle provedení a možnosti, které nabízí, jsou tak lákavé, že v naší knihovně se tato hra stala okamžitě hitem. Pomocí návodu můžete tvořit báječné projekty, jako je detektor lži, vodní poplach, zvukový laser, detektor pohybu, měřič odporu nebo tlaku nebo třeba rádio a spousty dalších. Jednotlivé součástky jsou velké, dobře se s nimi pracuje a rozhodně lákají k sestavování. Tato verze obsahuje 60 dílků, ale jsou i verze jednodušší s méně komponenty, stejně tak lze pořídit sady, které jsou již náročnější. Hru lze propojit s PC a má takřka nekonečné možnosti. Probudte ve svých dětech skrytý talent, možná budete překvapeni! Úžasné propojení vědy a zábavy.

Jitka Řezáčová
Knihovna Jiřího Mahena v Brně

Rozhovor s Marikou Zadembskou, předsedkyní Klubu dětských knihoven SKIP

Michaela Navrátilová

Michaela.Navratilova@mkz.cz

Jak ses ocitla v knihovně? Chtěla jsi být vždy knihovnicí?

Do Knihovny Třinec jsem se dostala po vystudování vysoké školy. Díky tomu, že mamka pracovala v knihovně, trávila jsem tam od mala hodně času. Zнала jsem její kolegyně, ředitelku knihovny, zázemí knihovny i akce. Po dostudování Pedagogické fakulty jsem si začala hledat práci a zrovna se nic nerýsovalo. Měla jsem zaměření na dětské domovy, výchovné ústavy a podobná mimoškolní zařízení. V knihovně jsem se ochovejtala čím dál častěji. Nejdřív jsem začala pomáhat jako dobrovolník, třeba u Noci s Andersenem a pak přišla nabídka začít v knihovně pracovat. Místo bylo jen na malé pobočce na půl úvazku, ale brala jsem všechno, protože víze do budoucna byla dostat se do knihovny pro děti! To

se brzy povedlo a já letos můžu slavit malé/velké výročí – dvacet let v knihovně. Z malého týmu dvou lidí vyrostl časem sedmičlenný tým Knihovny pro děti a mladé. Nenapadlo mě, že budu knihovnicí. Myslím, že jsem chtěla být učitelka. Ale teď jsem moc spokojená a neměnila bych. Vždyť knihovnicí pro děti by měl být odborník na literaturu, animátor, herec, lektor a tak trochu učitel. Všechny tyhle profese mohou dělat a baví mě moc. Jsem vděčná za to, že mám práci kreativní, různorodou, obohacující můj osobní život, že můžu být v kolektivu bezvadných lidí a mám vedení, které

mě podporuje v dalším vzdělávání. Jsem hrdá na to, že jsem součástí Knihovny Třinec.

V třinecké knihovně jsi byla u zrodu zajímavých akcí - Klub MRKni, Kafe v knihovně, Večerníčky naživo, festival DoČeT. Můžeš je našim čtenářům přiblížit?

Ano, tyhle akce se rodily a vyvíjely stejně, jako se rodili a rostli mí synové a děti mých kolegyně a kolegů. Má to přímou úměru. Když jsem byla na první mateřské, těšila jsem se zpátky do práce.

To se povedlo ve dvou letech syna Marka. Jako maminka, prvorodička, jsem měla kolem sebe celou partu maminek, které se chtěly někde s dětmi pravidelně potkávat, a knihovna se k tomu krásně nabízela. Začal **klub MRKni** pro rodiny s dětmi, klub, který funguje dodnes

a jeho jméno je zkratkou slov: Máme rádi knížky. Pak přišel nápad potkávat se s rodinami v létě v lesoparku a číst dětem pohádky. Představa byla, že se sejde pár rodin v lesoparku (městský les, velmi dobře přístupný pro obyvatele města, s mnoha relaxačními zónami) a knihovnicí budou dětem číst pohádky. Už na první večerníček přišla snad stovka diváků a nám bylo jasné, že to nebude jen komorní čtení na dece, na trávě. Takhle se zrodila krásná tradice **Večerníčků naživo**, do které se zapojila už padesátka knihovniců/knihohereců, dobrovolníků, rodičů, dětí.

Hrajeme celé léto, každý týden, v úterý, v pět, už 13 let. Na každé jedno představení přijde 150 až 250 diváků. Poslední roky zapojujeme do tohoto konceptu i divadelní soubory, loutkoherce a nadšence, kteří rádi hrají divadlo.

A DoČeT nebo **Kafe v knihovně**, to jsou akce určené učitelům a odborné veřejnosti. Snažíme se, aby vztahy mezi knihovnou a školami byly co nejlepší, abychom byli pro školy partnery ve vzdělávání. Když jsme před těmi dvaceti lety začínaly s kolegyněmi dělat programy pro školy, byly to nejprve jen školky a první stupně základních škol, které občas přišly do knihovny. Pamatuji si na to, jak jsem několik let na začátku roku obcházela školní kabinetů a představovala učitelům náš program, zvala je do knihovny. Když jsme se dostali více do povědomí škol a učitelé začali knihovnu pravidelně navštěvovat, vymysleli jsme akci Kafe v knihovně. Na začátku školního roku zveme učitelky a učitele do knihovny na informační setkání, krátké posezení u kávy a zákusku, na kterém jim představíme nabídku lekcí pro nadcházející školní rok. Nad nabídkou společně diskutujeme a ladíme ji ke spokojenosti všech. V současné době je poptávka mateřských a základních škol tak vysoká, že ji těžko zvládneme. Průměrně u nás proběhnou 4 programy pro školy denně. Občas je jich i šest. Nejen, že učitelé s dětmi chodí za námi do knihovny, ale do vzdálenějších destinací jezdíme my.

DoČeT vznikl z nutnosti podpory čtenářství u starších dětí, teenagerů. Po mnoho let dochází do knihovny mladí lidé se seznamy povinné četby. Stejně seznamy, stejné knihy už mnoho let. Stejná A4 s okopírovaným textem. Čert aby to vzal, řekli jsme si. Pojdme učitelům ukázat, že v současné době vychází mnoho bezvadných knih, které mohou obohatit seznamy doporučené četby. Nemám nic proti Lovcům mamutů, Babičce nebo Robinsonovi, ale tahle klasika jde přece dětem přiblížit i jinak. Co třeba komiks, audiokniha nebo projektový den s úryvkem a vyprávěním. Mladý kluk, mladá holka, ve třinácti, čtrnácti, patnácti letech, která vůbec nečte a dostane ve škole za úkol přečíst tuhle klasiku, oblíbí si čtení?

Nemyslím si. Naopak, už nebude chtít číst vůbec. Dneska vychází tolik zajímavých titulů! A nejen klasické příběhy, romány ale spousta výborných komiksů i knih populárně naučných. Na akci DoČeT zveme jednou za rok, začátkem školního roku, učitele i rodiče, abychom jim představili co zajímavého nového za rok vyšlo. Knihy členíme podle věkových kategorií, takže se mohou zastavit jak učitelé, tak rodiče a projít si „čtenářská hnízda“, ve kterých si mohou listovat knižními novinkami a diskutovat s knihovníky o jednotlivých titulech. Bonusem této akce je přednáška odborníka k tématu čtenářství. Loni to byla nezapomenutelná Anežka Kuzmíčová z Karlovy univerzity. Doporučuji kouknout na její studia a výzkumy.

Skvělá pomůcka pro knihovníky, učitele a hlavně děti je Čtenářský metr. K čemu slouží?

Čtenářský metr je krásný produkt, který vznikl díky projektu MAP – Místní Akční Plán v roce 2019. Na začátku projektu se dala dohromady parta knihovníků a učitelů z Třinecka a při společném plánování aktivit a vzdělávacích akcí přišla myšlenka produktu, který pomůže učitelům, knihovníkům, ale hlavně rodičům a dětem orientovat se ve velkém množství literatury. Čtenářský metr byl původně jen papírový metr na stěnu, který doporučuje dětem knihy podle výšky a věku. Ale jde pouze o symbolické doporučení. Důležitější je to, že na čtenářském metru je výběr opravdu hodnotných knih pro děti, které vybírali knihovníci a učitelé. Papírové metry už máme tři a chystáme vydání čtvrtého, ten bude hotový na podzim 2024. Mimo tyto papírové metry, které najdete na stránkách www.ctenarskymetr.cz, si můžete také stáhnout mobilní aplikaci, kde je vloženo už více než tisíc knih. Tato aplikace vám dokáže filtrovat a doporučovat knihy podle věku a žánru. Dítě může v aplikaci budovat svůj čtenářský metr z knih, které už přečetlo.

Já sama jsem hrdou „absolventkou“ tvé další aktivity: Mostů ke knihám. Můžeš popsát tuto skvělou akci?

Mosty ke knihám, to jsou čtyři ženy – čtenářky, které pro dětské knihy hoří, dokáží se o nich bavit hodiny a hodiny a svým nadšením nakazí kdekoho kolem. Všechny jsme se poznaly díky projektu Mravenčí chuťva, kde jsme byly v počátcích v týmu příspěvovatelů na vznikající web. Vlastně jsme se nejprve setkávaly jen na online schůzkách. Na prvním ročníku čtenářského festivalu ČteFesT, který proběhl ještě napůl v online formě a napůl naživo, jsem uspořádala společný webinář „Most ke knihám“, kterého se účastnily holky z Mravenčí chuťvy Ju lie Dominika Zemanová a Marie Podvalová a my čtyři. Po nějakém čase mě napadlo, že by bylo skvělé uspořádat takové „mosty“ naživo. Myšlenka byla vyslovená nahlas a to je pak pro mě polovina úspěchu dotáhnout nápad do konce. Vznikly Mosty ke knihám – Zuzana Streichsbierová, Petra Schwarzová Žallmannová, Veronika Peslerová a já. Společně pořádáme jednodenní i víkendové semináře pro všechny, kdo chtějí stavět pomyslné čtenářské mosty mezi dětmi a knihami, ať už jsou to knihovníci, pedagogové, rodiče nebo „jen“ nadšenci. Obsahem semináře je vždy představení knižních novinek, ale i knih starších, které mohly někam zapadnout a stojí za přečtení. Věnujeme se typologii čtenářů, aktivitám, které mohou čtení dětem ozvláštnit, zatraktivnit, hledáme společně způsoby, jak rozečíst starší děti, jak ošetřit, aby děti překonaly čtenářské krize a u knih zůstaly, případně se k nim dokázaly vrátit. Nový Jičín, Havlíčkův Brod, Brno, Praha. Že jste na nás ještě nenarazili? Tak sledujte www.mostykekniham.cz, brzy se objeví nabídka nového semináře.

Jsi předsedkyní Klubu dětských knihoven SKIP ČR. Co plánuješ, jaká je tvá vize, co by bylo ideální pro „děckaře“?

Ráda bych během svého působení spustila nový web pro Noc s Andersenem, na kterém by knihovnice a knihovníci našli i další velké akce na podporu čtenářství. Ať mají začínající kolegyně a kolegové přehled, co se kde koná, na koho se mohou obrátit, jak začít. Projekt Noc s Andersenem je známý po celém světě, proto myslím, že si zaslouží nový

reprezentativní web, uživatelský příjemný, přehledný a hlavně jednoduše udržitelný. Druhým mým úkolem je aktivizovat Klubka, které už dlouhé roky nefungují. Ocenila bych, kdyby na některé pozice mé kolegyně pustily nové aktivní kolegyně a kolegy s chutí plánovat, organizovat a scházet se pravidelně. Důležitá je pro mě podpora středním a menším knihovnám, abychom zvedli úroveň spolupráce se školami.

V letošním roce organizuješ i Knihovnickou přehlídku OKnA. O co se jedná?

Název OknA – O Knihovnických Aktivitách je zkratka pro inspirativní setkání knihovníků knihoven pro děti. Koná se jednou ročně a jejím cílem je prezentovat a sdílet programy pro školy, které by se měly stát zdrojem inspirace pro ostatní knihovny. Program připravují knihovníci na dané téma a pro danou věkovou kategorii. Hodnotí jej odborná porota složená z knihovníků, pedagogů, psychologů a dalších expertů na rozvoj čtenářství a práci s dětmi. Součástí přehlídky je také zpětná vazba od poroty i diváků. Cílem přehlídky je zvýšení kvality programů, které knihovny připravují, pochopení významu, stanovení cíle před samotným vypracováním obsahu a proč je důležité naplňovat vzdělávací cíle RVP. Letošní přehlídka se koná v Městské knihovně v Písku 17. a 18. dubna a tématem pro zpracované lekce jsou EMOCE. Musím bohužel konstatovat, že pokud jsem někoho nalákala a na přehlídku by se rád přihlásil, už to nepůjde. Jak soutěžící, tak diváci mají už naplněnou kapacitu. Co ale mohu přislíbit, že programy, které zde budou představeny, zveřejníme online.

Spolupracuješ také s projektem Otevřená třída. Můžeš nám říct, o jaký projekt se jedná a v čem spočívá vaše spolupráce?

Do Otevřené třídy chodí náš mladší syn Oliver. Spadá pod klasickou základní školu, ale vedena je spolkem rodičů, našich přátel, kteří chtějí vzdělávat děti jinak než tradičním školským systémem. Otevřená třída uplatňuje principy individuálního

přístupu, menšího množství dětí na jednoho pedagoga, slovní hodnocení, projektovou výuku, důraz klade na spolupráci. Matematika se učí Hejného metodou a čtení metodou Sfumato. S Otevřenou třídou pravidelně spolupracujeme jak v knihovně, tak já osobně. Chodím prvňáčkům pravidelně číst ráno před školou, a nebo na školních akcích prodávám knihy.

Jaká knížka Tě v poslední době zaujala a co máš doma za knihy na nočním stolku?

Na nočním stolku mi teď leží knihy Neviditelné řemeslo. Kniha nápadů, zkušeností a postřehů, která nabízí exkurzi do zákulisí nakladatelství knihomolům, studentům či knihkupcům, zkrátka všem, kteří žijí knihami. Soubor uspořádal dlouholetý šéfredaktor Paseky Jakub Sedláček a nabízí pohled do tvůrčí dílny řady profesionálů nakladatelského a redakčního světa. Pak je to kniha **Jaguárovo sbohem** od vydavatelství Cesta domů. Velmi silný příběh o přechodu mezi dětstvím a dospíváním. Tematizuje sebevraždu mladého člověka, dopad na rodinu i blízké okolí i tabu ve společnosti, jakým stále je. Dále je to kniha **AMEN** Ilony Ferkové, kterou vydalo nakladatelství Kher. První romský dívčí román o lásce, sexualitě a snění v rokycanských šedesátkách. Ten mě zajímal hodně pro své jazykové ztvárnění a překlad Karoliny Ryvolové.

A pak je tam ještě jedna kniha, která na nočním stolku leží už dlouho, je to kniha Jóna Kalmana Stefánssona **Tvá nepřítomnost je tmou**. Ta mě zasáhla opravdu silně a dávkuji si ji po malých doušcích. Dybbuk a jejich knihy patří mezi mé oblíbené už několik let. Doporučuji všem náročným čtenářům.

Na co se teď nejvíce těšíš? Na čem teď intenzivně pracuješ?

Tahle otázka má jedinou odpověď – festival ČteFesT. Za ním je taky neuvěřitelná historie. Jak jsem zmínila u Čtenářského metru, díky projektu MAP jsem se potkala s bezvadnými lidmi, učiteli, kteří

neměli nouzi o výborné nápady a odvahu zkoušet nové věci. Na jedné schůzce jsme s nadšením konstatovali, že by bylo super mít v Třinci literární – čtenářský festival, stejný jako je Tabook v Táboře. Slovo vyřčené nahlas je pro mě polovina úspěchu, i když v tu chvíli zní jako sci-fi. Začalo se plánovat, chystat, organizovat a přišel covid. Zrušili jsme poprvé, podruhé, potřetí. Poprvé jsem brečela a zoufala si, podruhé jsem se zlobila a potřetí jsem už hledala nový termín. Nakonec se to povedlo. První ročník, napůl online, napůl naživo, ale byl! A teď už máme před sebou čtvrtý ročník. Čtenářský festival ČteFesT je splněný sen. Festival o literatuře, knihách a čtení v průmyslovém, hokejovém městě, kde si každého návštěvnického úspěchu neuvěřitelně vážíte, kde hovory o literatuře v místní hospůdce v podvečer působí až nadpřirozeně. Díky festivalu vznikla nová přátelství, nové projekty, nové výzvy. Mimo všechna autorská čtení, výtvarné workshopy, diskuze, koncerty, cesty do Beskyd, je tady ještě ČteFesTí INSPIROMAT, odborné setkání pro učitele a knihovníky. Že jste o něm ještě neslyšeli? Koukněte na web www.ctefest.cz, od dubna spouštíme nové stránky.

Děkuji za rozhovor.

Mgr. Marika Zadembská se narodila v květnu roku 1980. V mládí byla skautkou, vedla svou družinu a pak i oddíl, jezdila na skautské i jiné tábory, mnoho let vedla děti. Vystudovala Pedagogickou fakultu Ostravské univerzity. Od podzimu 2004 pracuje v Knihovně Třinec. Je velká čtenářka, sběratelka dobrých knih, knihovnice, lektorka, skautka a máma dvou synů, teenagera Marka a prvňáka Olivera. Vede Knihovnu pro děti a mladé v Třinci. Baví ji projíždět republiku křížem krážem, povídat si o knihách a čtení, inspirovat a motivovat ke čtení druhé. S partou učitelů a knihovníků založila čtenářský festival „ČteFesT“ a společně spustili mobilní aplikaci pro doporučení knih dětem „Čtenářský metr“. Už pár let vede Klubko SKIP 10 a poslední dva roky je předsedkyní Klubu dětských knihoven ČR.

Rekonstruovaná a rozšířená knihovna v Rožnově pod Radhoštěm

Pavel Zajíc
zapa@knir.cz

Městská knihovna v Rožnově pod Radhoštěm byla v polovině října 2023 po kompletní rekonstrukci a přístavbě k původnímu objektu slavnostně otevřena pro veřejnost. Rekonstrukce samotná trvala rok a půl, avšak jí předcházela dlouholetá a složitá jednání, argumentace o její potřebnosti, které trvaly bezmála třicet let. Knihovna byla rekonstruována a rozšířena podle vítězného projektu architekta Karla Kubzy a studia Čtyřstěn z Brna vzešlého z otevřené architektonické soutěže. Tu město Rožnov vyhlásilo v roce 2016. Vzhledem k tomu, že objekt knihovny je samostatně stojící budova na rozsáhlejším nezastavěném pozemku, bylo součástí projektu také řešení okolí knihovny, tedy zahrady, parkoviště a prostranství před knihovnou.

V průběhu rekonstrukce byla knihovna přestěhována do náhradních prostor ve Společenském domě a poskytovala své služby v plném rozsahu, pouze s drobným omezením nedostupnosti části fondů. Od 30. 6. 2023 až do otevření 15. 10. byla knihovna uzavřena ze zcela prozaických důvodů stěhování a přípravy provozu v nových staronových prostorech. Projekt rekonstrukce a přístavby knihovny stál bezmála 100 miliónů korun a byl podpořen třemi dotacemi. Projekt s názvem „Rekonstrukce, modernizace a rozšíření stávající budovy KNIR“ byl podpořen z programu IROP – Knihovny – SC 4.4 částkou 30,1 mil. Kč. Druhou dotací byl podpořen projekt „Přístavba městské knihovny v Rožnově pod Radhoštěm“ z programu OP ŽP ve výši 22,3 mil. Kč. Poslední dotaci získalo město od Zlínského kraje ve výši 15,3 mil. Kč. Zbýlých 32,3 mil. Kč bylo hrazeno z vlastních zdrojů.

Rekonstruovaná budova knihovny disponuje podlahovou plochou cca 930 m² a je bezbariérová. Celý koncept je rozvržen následovně: nová přístavba bude hlučnější, modernější, bude v ní větší pohyb lidí, naproti tomu původní budova bude spíše klidnější, intimnější, vhodnější pro studium. Po vstupu do knihovny mají uživatelé možnost využívat služby, které jsou dostupné i neregistrovaným uživatelům, tedy prezenční

čtení časopisů v rámci tzv. „hlučné čítárny“, coffeepoint (samoobslužný kávovar s mincovníkem, který připraví presso ze zrnkové kávy, popřípadě horkou vodu pro samoobslužnou přípravu čaje), přístup k veřejnému internetu, kopírování a tisk dokumentů, toalety a přednáškový sál vybavených audiovizuální a projekční technikou.

Fondy knihovny jsou opatřeny RFID etiketami, které umožňují samoobslužnou výpůjčku u selfchecku, čtenářům jsou k dispozici samoobslužný výdejní box před budovou knihovny (tzv. Půjčbox) pro vyzvednutí si dokumentů mimo otevírací dobu knihovny a také bibliobox pro vrácení knih (tzv. Vratbox). Knihovna disponuje skladem knih s kompaktními regály, který má kapacitu 14 tis. knih. V rámci rozmístění fondů po budově knihovny jsme zrušili některá tematická vyřazení dokumentů (detektivky, sci-fi, thrillery), jiná jsme zachovali (poezie, drama, cizojazyčná literatura, komiks). Většinu dokumentů pak označujeme nově piktogramy. Beletrie pro dospělé čtenáře je řazena (vyjma shora uvedeného) do jedné abecedy. Slibujeme si od této změny větší využití fondů knih jako celku. A chtěli jsme donutit uživatele k tomu, aby se nestávali čtenáři „jediného regálu“.

Městská knihovna v Rožnově pod Radhoštěm - zadní pohled od zahrady

Orientační systém uvnitř knihovny navrhuje na jednotný grafický styl, který pro knihovnu zpracovala grafička Lenka Mičolová, která při jeho tvorbě vycházela z grafického reliéfu umístěného nad původním vstupem do knihovny, jehož autorem je dnes již nežijící rožnovský sochař Mário Kotrba. Grafická čistota a jednoduchost informačního systému potom rezonuje s jednoduchým a funkčním vybavením interiérů dle návrhů architekta Karla Kubzy.

Říjnové otevření knihovny se setkala s velkým zájmem rožnovské veřejnosti a dle statistiky se do knihovny v ten den přišlo podívat více než 500 lidí. Ke konci roku 2023 knihovna

evidovala 3 263 registrovaných uživatelů. Za dva a půl měsíce provozu knihovny v nových prostorech tedy zaznamenáváme nárůst v počtu registrovaných čtenářů o 18 % oproti předchozímu sledovanému období.

Oba tyto fakty jsou důkazem pro tvrzení, že knihovny nejsou přežitými institucemi, veřejnost má zájem o knihovny připravované kulturní a vzdělávací programy, hrají významnou a nezastupitelnou úlohu v životě obyvatel měst a obcí. Na závěr mého krátkého psaní mi dovoluje poděkovat všem lidem, kteří se na realizaci stavby a resuscitaci služeb knihovny v nových prostorech podíleli. A přijedte se podívat, máme otevřeno šest dní v týdnu.

Bude vás zajímat, že...

... **Nadace Vodafone vytvořila bezplatný online kurz Digitální odysea.** Tento kurz je určený pro všechny, kteří potřebují pomoci s rozvojem digitálních dovedností, zejména pro seniory. Skládá se z lekcí uspořádaných podle klíčových digitálních témat, mezi něž patří základy používání internetu a smartphonů; základní průvodce aplikacemi a funkcemi a další užitečná témata, která mohou zlepšit každodenní život a bojovat proti izolaci. Účastníci mohou studovat samostatně nebo s pomocí jejich dětí, vnoučat nebo dalších lidí z jejich komunity. Více informací najdete na adrese <https://odysea.nadacevodafone.cz/>.

Z pomoci studentů architektury při návrzích rekonstrukcí obecních knihoven se stala tradice

Jan Kratochvíl
kratochvil@vutbr.cz

Tvářící spolupráce Metodického centra pro výstavbu a rekonstrukci knihoven (MCVRK) a brněnské Fakulty architektury (FA VUT) pokračovala i v loňském roce. Problematika přestaveb knihoven na komunitní centra láká stále více studentů a aplikovaná metodika může být tím pádem souvisle zpracována a přehodnocována. Díky vertikálnímu pojetí ateliéru se benjamínci učí od starších zkušenějších kolegů a přirozeně se tím zvětšuje a předává znalostní báze. Loni se projektům na rekonstrukci knihoven věnovalo 12 studentů a jejich péče se odrazila ve čtyřech vybraných knihovnách v jihomoravském kraji.

Letošní iniciační cvičení se ubíralo designérským směrem. Během zabývání se obecními knihovnami jsme nemohli nenarazit na **fenomén knihobudek**, které bývají často prodlouženou rukou knihovny do veřejného prostoru, ale mnohde vznikají živelně, bez oficiální podpory a s nevelkými uměleckými kvalitami. Na to jsme se rozhodli poukázat a studenti vytvořili opravdu široké portfolio knihobudek – od kniholaviček, přes ambiciózní budko-sochy až po celé knihovnické zastávky MHD. Na závěr letního semestru se chystáme jednu z knihobudek fyzicky zrealizovat v prostorách Fakulty architektury a věnovat ji akademické obci jako demonstrační nástroj sdílení.

Po knihobudkovém zažehnutí následovaly výjezdy do regionů, kde jsme kromě osobních konzultací zadání prováděli i analýzy jednotlivých knihoven. Letošní výběr zahrnoval **knihovny v Lelekovicích, v Drnovicích u Vyškova, v Mokré-Horákově a pobočku Loucká městské knihovny ve Znojmě**. Tříčlenné týmy studentů postupovaly jako profesionální architekti a simulovaly procesy obvyklé v architektonické

praxi. Právě taková spolupráce s reálnými klienty na seriózních zakázkách je při výchově budoucích architektů zásadní. Studenti si vyzkoušeli práci v týmu, který bylo nutné stále koordinovat a práci průběžně kriticky hodnotit. Zadání byla velmi pestrá. Knihovny v Lelekovicích a ve Znojmě představovaly pro studenty výzvu v podobě maximálního využití minimálního prostoru, naopak prostory v Drnovicích a v Mokré kladly otázky na adekvátní využití rozlehlejších, náplní až městských, knihoven. Zásahy studentů se netýkaly pouze vhodnějšího uspořádání a vybavení knihoven, nýbrž i odvážných stavebních úprav. A tak se v projektech probourávalo, vestavovalo či od podlahy přestavovalo.

Znojemská pobočka Loucká se nachází v budově staré školy a je zalitá jižním sluncem. Okna s výhledem do zahrady a nadstandardní výška místností se stala pro studentky hlavním východiskem jejich návrhu. Teplé pastelové barvy, dřevěný nábytek a především lepší optické propojení otevřeného prostoru vytvořily v knihovně neuvěřitelně příjemnou bytovou atmosféru.

Dětský koutek umožňuje uspořádat jak čtení-besedu pro celou třídu školáků, tak individuální aktivity nejmenších návštěvníků knihovny. Dospělí se mohou scházet u kulatého stolu a kdo potřebuje klid na práci-studium, najde ho v počítačovém koutku vedle regálů s odbornou literaturou. Paní knihovnice má od svého centrálního pultu o knihovně krásný přehled a nechybí ani malá kuchyňka pro občerstvení čtenářů.

Knihovna v Lelekovicích je prostorová Popelka, která by potřebovala tři i více oříšků. Zásadním prvkem návrhu na její rekonstrukci je prolomení stěny mezi odděleními pro dospělé, respektive pro dětské čtenáře. Knihovna se tak opticky zvětšila a současně vzniklo „sedací okno“, kde si mohou odpočinout děti nebo i jejich rodiče. Barevnost knihovny je navržena v souladu s nedalekými přírodními krásami Adamovské vrchoviny, tedy zelené, béžové a přírodního dřeva. Dětskému oddělení dominuje nábytkový strom, který slouží pro tvoření a vystavování výtvarných prací.

Přes cestu naproti obecního úřadu v **Drnovicích** stojí opuštěná fara, která by se mohla proměnit ve spolkový dům s knihovnou. Projekt studentů se tedy nezabýval rekonstrukcí stávající knihovny, nýbrž přestavbou prostor bývalé fary na novou prostornější knihovnu. Atmosféra původní fary volala po citlivosti vůči dochovaným prvkům a současně po nutnosti nového flexibilního uspořádání a použití praktického nábytku. Oddělení pro dospělé lze pohodlně přeměnit na tvůrčí dílničku, přednáškový sál nebo zasedací místnost pro zájmové kroužky.

Nová Knihovna v Mokré-Horákově byla otevřena teprve v roce 2006, přesto je na ní vidět, jak pokročily technologie a nároky na prostředí současných knihoven. Studenti se snažili vytvořit z knihovny obývací pokoj města, kde se budou cítit pohodlně všichni čtenáři. V nové knihovně jsou barevně vymezeny zóny pro dospělé, náctileté

i nejmenší čtenáře. Bunkr pod vestavěným patrem láká děti ke schovce, dospělí zase ocení rozměrný stůl pro setkávání se a tvoření. Studenti využili i návrhu co nejvíce stávajícího nábytku a zamýšleli se i nad novým osvětlením v knihovně.

Projekty studentů obsahovaly kromě obvyklé výkresové dokumentace i fotografie a vizualizace ve stylu „před a po“. Každá z knihoven byla prezentovaná formou zmenšeného fyzického modelu včetně nábytku zhotoveného na 3D tiskárně. Novinkou bylo použití virtuální reality, které si mohli zájemci vyzkoušet na závěrečném předávání projektů, jež se uskutečnilo v knihovně FA VUT ve čtvrtek 1. února. Virtuálně si posedět v navržených knihovnách bylo pro všechny odvážné zúčastněné nezapomenutelným zážitkem.

Loňský ročník našeho projektu Knihovna pro 21. století se obzvláště vydařil a už teď se těšíme na jeho pokračování. Význam obecních knihoven pro společnost je nepopiratelný a čím kvalitnější bude jejich architektura, tím radostnější v nich bude být a žít. Ostatně zadání pro individuální studentské projekty loni znělo Třetí místa. Tedy místa, která přímo nevlastníme, ale kde se cítíme jako doma.

Tým

Studenti:

Znojmo-Loucká: Sára Sochová, Monika Cibulová, Tímea Bobuřlová

Lelekovice: Simona Lebánková, Zuzana Hejduková, Anastázie Mikešová

Mokrá-Horákov: Kateřina Panáčková, Samuel Maňák, Petr Šustr

Drnovice: Jana Vojtěška Skálová, Gabriela Gajdová, Tomáš Růžička

Vedoucí ateliéru: Ing. arch. Jan Kratochvíl (Fakulta architektury VUT v Brně) **Odborná konzultace:** Mgr. Lenka Dostálová (Metodické centrum pro výstavbu a rekonstrukci knihoven při Moravské zemské knihovně v Brně)

Mezinárodní den komplimentů v Knihovně Kroměřížska

Tereza Richterová
richterova@knihkm.cz

*Den věnovaný laskavým slovům a uznání.
Den úsměvu na tváři.
Den pozitivního myšlení a šíření radosti.*

To je Mezinárodní den komplimentů, který každý rok spadá na 24. leden. Tato událost má kořeny v jednoduchém, avšak mocném konceptu – laskavosti. Vznikla jako reakce na hektický životní styl, který často zapomíná na jednoduché gesto přívětivosti a ocenění druhých. První zmínka o této oslavě se objevila na sociálních sítích a postupem času se stala globálním fenoménem.

A co je vlastně kompliment? Je to pozitivní projev, výraz uznání, solidarity, jenž má za cíl udělat druhou osobu (či sami sebe) šťastnou. Myšlenka podpořit šíření pozitivních vibrací, dobré nálady a sebeúcty nás v Knihovně Kroměřížska natolik nadchla, že jsme se rozhodli tento den oslavit v plné parádě v našem oddělení pro děti a mládež. Protože knihovny nejsou jen místem pro čtení a studium, ale také místem pro sdílení pozitivní energie a uznání, a na to by se nemělo zapomínat. Setkávají se v nich totiž lidé s různými zájmy a různými životními příběhy a dojmy, o které se mohou vzájemně podělit.

Nachystali jsme si tedy pro návštěvníky Krabičku RADOSTI, s níž si mohli vylovit hloubavou afirmaci s milým obrázkem, která dodává odvalu, uvědomění a hlavně úsměv na tváři. I zaměstnanci knihovny nadšeně hned po ránu do této krabičky sáhli a nabuzení pozitivní

energií se pak pustili do své práce. Mám takový pocit, že si ji tu necháme nejen pro Mezinárodní den komplimentů, ale napořád. Je přece krásné zpříjemnit si každý den hezkými, povzbudivými slovy!

Ale to není vše, co jsme si pro naše čtenáře při této příležitosti připravili! Našli u nás i výstavku inspirativních knih a knih pro rozvoj sebeúcty, plné praktických cvičení, rad, pozitivních citátů, emocí a povzbudivých slov, nebo pracovní listy pro hry na toto téma. A jako bonus proběhlo s kolegyní Kamilou Zikmundovou čtení příběhů pro povzbuzení a posílení zdravého sebevědomí z knihy Lumpajda a Lupínek od Angeliky Grubert. Děti si posezení s knihou užily a samy se do čtení zapojovaly. Dokonce

děti spontánně vybraly z naší sbírky deskových her jednu z nich s názvem Na kus řeči s kamarády, do níž se zapojili jak návštěvníci, tak knihovnice, a měli jsme tak možnost se navzájem více poznat. Celkově nás tento den více sblížil s našimi čtenáři, kteří byli díky zajímavému tématu více otevření.

Takže výsledkem je nejen to, že se Mezinárodní den komplimentů v Knihovně Kroměřížska stane tradicí, ale také že si některé prvky tady necháme pro všechny ostatní dny roku. Protože tento den nám připomněl, že pouhé slovo laskavosti může otevřít srdce a posílit pouta mezi lidmi a nestojí jediný halíř. Sílu slov a myšlenek nelze podceňovat. Divili byste se, jak velký dopad může mít jeden malý kompliment!

Komunitní knihovna Jihomoravského kraje 2023

Monika Kratochvílová

Monika.Kratochvilova@mzk.cz

Oceňování knihoven má v Jihomoravském kraji dlouholetou tradici a každoročně patří mezi jednu z nejvýznamnějších a nejprestižnějších knihovnických událostí. Svědčí o tom nejen místo konání akce, kterým je Krajský úřad Jihomoravského kraje, ale především záštita hejtmana Jihomoravského kraje Mgr. Jana Grolichy.

Mezníkem v historii oceňování byl rok 2018, ve kterém došlo ke změně hodnoticích kritérií a k novému pojmenování soutěže na **Komunitní knihovna Jihomoravského kraje a TOP komunitní knihovna Jihomoravského kraje**, a to v návaznosti na *Koncepci rozvoje knihoven v České republice na léta 2017 až 2020*, která vytyčila – jako jednu z prioritních oblastí k naplnění vize knihoven „Společně tvoříme knihovny jako nabídku služeb a informačních zdrojů a otevřeného prostoru pro vzdělávání, kulturu a osobní rozvoj“ – jejich podporu jako otevřených, vzdělávacích, kulturních, komunitních a kreativních center. Současná

Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2021–2027 s výhledem do roku 2030 vizi knihoven jako komunitních center dále rozvíjí v rámci jednoho ze tří pilířů *Knihovny jako pilíře občanské společnosti a přirozená centra komunit*.

Kritéria pro nominaci a hodnocení komunitních knihoven

Knihovny mohou na ocenění nominovat jejich zřizovatelé, provozovatelé knihoven a vedoucí regionálních oddělení pověřených knihoven Jihomoravského kraje. Nominovat lze knihovny, které

Obecní knihovna Ořechov, zleva Simona Jedličková, regionální metodička, Naděžda Adámková, knihovnice, Tomáš Dudík, starosta obce Ořechov

jsou příjemci regionálních služeb, tj. mají uzavřenou smlouvu s pověřenou knihovnou o poskytování regionálních služeb, a jsou zapsané v evidenci Ministerstva kultury ČR. Za jednu knihovnu je možné poslat pouze jednu nominaci, tzn. v případě nominace pobočky se již nemůže přihlásit její ústřední knihovna. Z nominací jsou vyloučeny pověřené knihovny. Oceňování je motivováno snahou zviditelnit práci úspěšně pracujících knihoven, inspirovat ostatní knihovny a jejich zřizovatele k podpoře knihoven jako míst setkávání a komunitních aktivit a současně prostřednictvím knihoven podněcovat zájem o věci veřejné a tím podporovat rozvoj občanské společnosti.

Dvě etapy oceňování

Soutěž má pět kategorií rozdělených podle počtu obyvatel, které vycházejí z *Metodického pokynu Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky*.

V 1. kole soutěže přidělí každý člen komise bodové hodnocení podle stanovených hodnotících kritérií. Knihovna s nejvyšším dosaženým počtem bodů v každé soutěžní kategorii získá ocenění **Komunitní knihovna Jihomoravského kraje**. Ocenění tak každý rok získá celkem pět knihoven. Ve 2. kole zvolí komise na základě jejich osobní návštěvy **TOP komunitní knihovnu Jihomoravského kraje**.

V případě přidělení stejného počtu bodů v jedné soutěžní kategorii nebo v případě nerozhodného závěrečného výsledku má rozhodovací pravomoc předseda soutěže.

Komise soutěže je složená ze zástupce Krajského úřadu Jihomoravského kraje, krajského metodika Moravské zemské knihovny v Brně, zástupce Metodického centra pro výstavbu a rekonstrukci knihoven při MZK a dvou zástupců pověřených knihoven. Vítězná TOP Komunitní knihovna Jihomoravského kraje se může další soutěže zúčastnit až po 5 letech. Vítězná Komunitní knihovna Jihomoravského kraje se může soutěže zúčastnit až

po 3 letech. Komise si současně vyhrazuje právo neudělit v dané soutěžní kategorii ocenění.

Součástí hodnotících kritérií je plnění standardu VKIS u každé nominované knihovny s důrazem na plnění počtu hodin vzdělávání pracovníků knihoven.

Přehled hodnotících kritérií

1. Počet registrovaných uživatelů / procento z počtu obyvatel
2. Počet fyzických návštěvníků
3. On-line služby (aktivní e-mailová komunikace, rozesílání aktualit e-mailem či jinak, sociální sítě, odkazy na e-knihy, příp. půjčování e-knih, odkaz na Knihovny.cz)
4. Podpora dětského čtenářství, práce s mládeží (zapojení do projektů na podporu čtenářství, uvést konkrétně, literární soutěže)
5. Zapojování uživatelů do aktivit knihovny
6. Prostory knihovny včetně interiéru (označení knihovny na budově, bezbariérovost, prostor pro matky s dětmi, klidová zóna/prostor)
7. Prostory pro pořádání komunitních aktivit
8. Spolupráce s institucemi, komunitami a spolky v místě
9. Zapojení knihovny do strategických dokumentů obce
10. Podpora vztahu k místu (regionální aktivity, nákup/budování fondu regionální literatury, propojení činnosti knihovny s lokálními památkami, významnými rodáky, kronikou obce apod.)
11. Získávání zpětné vazby, možnosti získávání podnětů (lístečky, ankety, dotazníky spokojenosti apod.)

Oceňování knihoven v Jihomoravském kraji není soutěží ve smyslu toho slova. Každá knihovna je jiná, pracuje v jiných podmínkách, má jiné možnosti. I z toho důvodu již druhým rokem uděluje ředitel Moravské zemské knihovny v Brně prof. Tomáš Kubíček Poděkování všem knihovnám, které nezískaly ocenění ve své velikostní kategorii, ale jsou příkladem nadstandardních služeb pro ostatní knihovny.

Komunitní knihovna Jihomoravského kraje 2023

V loňském 5. ročníku bylo na ocenění nominováno 25 knihoven. V kategorii do 500 obyvatel získala ocenění za *aktivní přínos knihovny v rozvoji komunitního života obce, za rozvíjení folklóru a tradic, budování vztahu k místu a nadstandardní spolupráci s místní mateřskou a základní školou* **Místní knihovna Nechvalín z regionu Hodonín, kterou vede Ing. Magdaléna Brančíková.**

V kategorii 501 až 1 000 obyvatel získala ocenění za *aktivní přínos knihovny v rozvoji komunitního života obce, za rozvíjení místních tradic a prohlubování vztahu k místu a nadstandardní rozvoj veřejných knihovnických a informačních služeb* **Obecní knihovna Nemojany z regionu Vyškov, kterou vede Mgr. Kateřina Kundrátová.**

V kategorii 1 001 až 3 000 obyvatel se umístila **Obecní knihovna v Ořechově z regionu Brno-venkov, kterou vede paní Naděžda Adámková.** Ocenění získala za *nadstandardní podporu kulturního a společenského života obce, za příkladnou spolupráci s místními organizacemi a spolky a za aktivní přínos knihovny v rozvoji neformálního vzdělávání a komunitního života.*

V kategorii 3 001 až 5 000 obyvatel byla oceněna **Městská knihovna Valtice z regionu Břeclav, kterou vede paní Bohdana Raibušicová** za *aktivní přínos knihovny v rozvoji komunitního života obce, za podporu kulturního a společenského života a nadstandardní rozvoj veřejných knihovnických a informačních služeb s důrazem na rozvíjení zájmu o čtenářství a literaturu.*

V kategorii 5 001 a více obyvatel se umístila **Městská knihovna Tišnov z regionu Brno-venkov, kterou vede paní Dagmar Kopřivová.** Ocenění získala za *vyšokou profesionální úroveň veřejných knihovnických a informačních služeb s využitím moderních technologií, za nadstandardní vzdělávací a komunitní aktivity a podporu čtenářství od nejútlejšího věku s důrazem na mediální výchovu a kybernetickou bezpečnost.* Knihovna je součástí Městského kulturního střediska.

TOP komunitní knihovna Jihomoravského kraje 2023

Ocenění **TOP komunitní knihovna Jihomoravského kraje 2023** získala **Obecní knihovna v Ořechově.** Knihovna spolupracuje s Ořechovským divadlem, nově i s obecním kinem. TOP ocenění obdržela za *významný přínos k rozvoji společenského, kulturního a komunitního života, za příkladnou spolupráci se školami s přesahem do sousedních obcí a zapojování dobrovolníků do aktivit knihovny.* Paní Naděžda Adámková se kromě knihovny věnuje rozvoji kulturního života v obci, podpořila zapojení knihovny do Univerzity 3. věku, spolupracuje se školami a školkami v sousedních obcích. Knihovna přispívá svými aktivitami k propojování místních občanů, spolků a dalších institucí a významně se podílí na upevnování jednoty a soudržnosti obce Ořechov a jejího okolí: <https://knihovna.orechovubma.cz/>.

Všechny nominované knihovny obdržely s oceněním a poděkováním četné dary od sponzorů. V letošním 5. ročníku akci podpořila společnost CEIBA, s.r.o., Cosmotron Bohemia, s.r.o., Tritius Solutions, a.s., Palmknihy, s.r.o., společnost ONNET SHOP, s.r.o., Activity, s.r.o., nakladatelství Host-vydavatelství, s.r.o. a společnost Infinit, s.r.o. Oceňování komunitních knihoven v Jihomoravském kraji je vedeno snahou ocenit a medializovat nadstandardně pracující veřejné knihovny a podporovat jejich komunitní směřování, současně poukázat na význam a přínosy dotace na regionální funkce knihoven pro jejich další rozvoj. Jedním z důležitých každoročních cílů je vyjádřit poděkování jejich zřizovatelům a motivovat je k péči o svoje veřejné knihovny.

Již druhým rokem připravuje Moravská zemská knihovna inspirační seminář oceněných knihoven, který se bude konat 25. dubna v prostorách Obecní knihovny v Ořechově s názvem *Jak na komunitní knihovnu.* Součástí prezentace každé knihovny budou informace o jejich komunitních aktivitách a dalších akcích, které mohou inspirovat i ostatní knihovny. Na semináři budou představena hodnotící kritéria soutěže pro rok 2024.

S tématem důvěry se organizátoři opět trefili Do černého!

Kateřina Janořková
kjanoskova@mvk.cz

22. ledna se v Ústřední knihovně Městské knihovny v Praze konal jubilejní 10. ročník konference *Do černého*. S tématy si každoročně organizátoři z MKP dávají záležet a i letos zaměřili do vskutku aktuálních vod a hlubin s příviskem „Krise důvěry“. Na důvěru bylo nahlíženo z různých úhlů pohledu, především pak ve spojitosti s důvěrou v instituce a tedy i rolí knihoven.

Konferenci uvedl **Tomáš Řehák**, ředitel Městské knihovny v Praze a **Ondřej Hudeček** (MKP Praha), který byl hlavní organizační tvář letošního ročníku. Sami iniciátoři konference hned při zahájení přivítali přítomné slovy: „*Letošní ročník je věnován mimořádně aktuálnímu tématu důvěry a tomu, co ji ohrožuje. Důvěře, respektive nedůvěře mezi lidmi navzájem, v instituce, demokracii i systémová řešení. Osobní vazby mezi lidmi mají klíčovou roli v podpoře důvěry nejen mezi jednotlivci, ale také vůči veřejným institucím a demokracii obecně. Důvěra v instituce ovšem závisí i na jejich funkčnosti. Vědomí, že můžeme ovlivnit svou situaci a věci ve svém bezprostředním okolí, je naprosto klíčové pro to, abychom institucím důvěřovali. Když lidé zažívají bezmoc, inklinují k politické radikalizaci nebo k víře v konspirační teorie, jak například ukázal nedávný výzkum zaměřený na konspirační myšlení v České republice. Vzájemná důvěra mezi lidmi a posilování důvěry v instituce jsou úzce provázané. Nejen v České republice, ale i v zahraničí můžeme pozorovat, že společenský konsenzus pod vlivem silných vnějších i vnitřních tlaků pomalu degraduje. Pozvali jsme si proto přednášející z různých sfér občanského života, kteří se všichni tématu ne/důvěry ve své teoretické i praktické činnosti nějakým způsobem dotýkají.*“

Vcelku emotivní a velmi inspirativní byl hned první příspěvek a současně také zdravice **Kateřiny Tyshkevich**, vedoucí vědeckého a metodologického oddělení Státní knihovny Ukrajiny pro mládež – **Jak si ukrajinské knihovny udržují politickou neutralitu během války a zůstávají**

ostrovem svobody pro všechny? Státní knihovna Ukrajiny pro mládež a regionální knihovny Ukrajiny pro mládež jsou důležitými kulturními a vzdělávacími centry pro naše komunity. Zaměřují se na podporu čtení a knih, a to i prostřednictvím kulatých stolů a dobrovolnických aktivit. Kladou důraz na metodické konzultace školních knihovníků s důrazem na mediální gramotnost. Věnují se zachování ukrajinského kulturního dědictví prostřednictvím propagace ukrajinské literatury. Mají důležitou roli při podpoře digitálního vzdělávání a digitální gramotnosti, zejména pro migranty, kde využívají portál Diya, který představuje online platformu pro komunikaci se státem. Nabízí také inkluzivní a kreativní vzdělávání pro lidi se speciálními potřebami a kluby pro děti. Spolupracují s obránci Ukrajiny, kteří sdílí své zkušenosti s mládeží. Aktivně se angažují v distribuci ukrajinských publikací do evropských zemí.

„**Bez důvěry to nejde, krize nekriže**“ byl velmi zajímavý příspěvek **Ivy Poláčkové Šolcové**, sociální psychologky, vedoucí vědecké pracovnice Psychologického ústavu AV ČR a senior výzkumnice Národního institutu SYRI. Zaměřila se v něm na potřebu důvěry a zdůvodnila touhu někomu důvěřovat, což pramení ze silných neurobiologických kořenů a jedná se o základním předpoklad přežití člověka a společenství. Z příspěvku vyplynulo, že naše mozky jsou k důvěře vysoce náchylné a ochota důvěřovat bývá neurologicky spojována s potěšením zaznamenaným aktivitou v oblasti nucleus caudatus. Důvěra je spojována s vyšší výkonností, spokojeností se životem,

vitalitou a lepším zvládnáním stresu, důvěru zvyšují tak drobné věci jako mikrokapíčka oxytocinu a letmý fyzický dotek (co potom pořádné objetí!). Důvěra je základem všech vztahů, partnerských, přátelských, meziskupinových a je klíčová pro spolupráci, soužití, společenskou harmonii, bezpečí, sounáležitost atd. Ztráta důvěry v druhého člověka, pocit zrady, je závažný a bývá doprovázen silným stresem, pocitu ohrožení, ztráty bezpečí a integrity. Práce na důvěře, kterou jsme ztratili, ale na druhou stranu vede ke zlepšení duševní pohody, snížení pocitu osamělosti, bezcennosti, deprese či antisociálního a rizikového chování. Pokud nedůvěrujeme „jen tak“, relativně abstraktním institucím typu „cizinci“, „ti nahoře“, „ekonomika“, „politika“ apod., ohrožujeme tím především sami sebe.

Následující prezentace přenesla přítomné víце do světa čísel. **Jaromír Mazák**, ředitel výzkumu v analytickém ústavu STEM představil výzkum: „**Rozbitá důvěra: Analýza stavu a zamýšlení nad cestami k obnově důvěry**“. Vyplynulo z něj, že vzájemná důvěra ve společnosti je důležitým předpokladem soudržnosti a solidarity. Bez nich se společnost rozpadá v individualizovanou masu. Důvěrou v české společnosti ale hodně otřásly nedávné krize, lidé si vzájemně věří málo, rozšiřuje se pocit, že „já a moje okolí jsme posledním ostrůvkem racionality v moři šílenství“. V příspěvku si na datech ukážeme, jak se vyvíjí důvěra v české společnosti, a to jak v ostatní lidi, tak také v instituce, a jaká témata českou společnost nejvíce rozdělují. Srovnáme situaci v Česku s okolními zeměmi a položíme si otázku (a naznačíme odpovědi), jak důvěru ve společnost posilovat. Příspěvek se bude převážně opírat o dlouhodobé i ad hoc výzkumy analytického ústavu STEM.

Úvodní slovo Tomáše Řeháka

Pro mnohé „třešinkou na dortu“ celé konference bylo vystoupení české novinářky **Saši Uhlové** s názvem „**Vykořisťování jako ztráta důvěry v lidství**“. V Evropské unii, která je bohatým a dle svého vlastního mínění tím nejcivilizovanějším koutem světa, se ročně vydávají miliony lidí pracovat z chudších zemí do těch bohatších, aby uživily své rodiny a splnily si své sny. Pracovní podmínky, se kterými se mnozí z těchto lidí setkávají, nelze často nazvat jinak než vykořisťování. Jak tento fenomén, stejně jako skutečnost, že si lidé nevydělají na život ve svých původních zemích, otřásá důvěrou lidí ve spravedlnost, stát a společnost?

Velmi zajímavé a pro mnohé nevšední bylo představení konceptu sociálního divadla, do kterého dala nahlédnout **Barbora Šupová**, dlouholetá členka spolku Zákulisí a Depresivních dětí, performerka, herečka, dramaturgyně, studentka doktorského programu autorské tvorby na DAMU. V příspěvku **Možnosti sociálního divadla jako podpůrné platformy. Co má společného divadlo, knihovna a azylový dům?** Představila „performing care“ a „divadlo starosti“. Na příkladech konkrétní praxe sociálního divadla s lidmi se zkušeností s životem bez domova. Jak funguje po praktické a estetické stránce divadelní soubor, v němž spolu působí herečky i neherečky, s domovem i bez něj? Má sociální divadlo dostatečný umělecký kapitál k tomu něco reálně ve společnosti změnit? Možnosti a limity umělecké práce se specifickou skupinou, její estetická, terapeutická, sociální a etická východiska. Může mít umění terapeutickou funkci? Pomáhat v resocializaci? Pomáhat získat zpět důvěru v sebe sama? (Umělecká) péče jako praxe, jako změna, jako vztah, jako akt důvěry. Podpora vůle k péči skrze umění!

Jak je to s důvěrou ve věci veřejné přiblížil komunální politik **Milan Vácha** v příspěvku „**Kvalitní a transparentní správa věcí veřejných**“. Důvěra v demokracii a společenský systém začíná na nejnižší úrovni. Zdůraznil, že důvěryhodná správa věcí veřejných musí být transparentní, otevřená a spravedlivá. V závěrečném příspěvku „**Dezinformace jako problém důvěry, ne pouze informací**“ otevřela **Zuzana Schreiberová** některé otázky ohledně dezinformací: Proč je ošidné definovat dezinformaci jen jako nepravdivou informaci? Jaké jiné termíny zkoušet používat? A proč je oslabení důvěry ve stát, média, instituce jedním z klíčových témat manipulativních kampaní? Během příspěvku se seznámíte s několika aktuálními kauzami, dozvíte se, s jakými výzvami

byla spojena komunikace o tématu migrace v době vrcholící nedůvěry a obav z uprchlíků, a bude vám představeno i několik úspěšných konceptů a kampaní z celého světa, které se nedůvěře a rozdělení společnosti snažily čelit.

Závěr

Celý program konference bezesbýtku naplnil očekávání a předem slíbené. Asi stovka přítomných účastnic a účastníků z knihoven odjela pravděpodobně s hlavou plnou otázek, jak se s palčivými otázkami spojenými s krizí důvěry ve společnost, demokracii a instituce ve svých knihovnách „popero“. Jak se otázkám dnešní doby postavíme jako knihovníci a knihovnice, už bude na nás. Záznam konference najdete na *youtube kanále Městské knihovny v Praze*.

Online bakalářský program Design informačních služeb

Jana Sikorová
sikorova@knihovnazn.cz

Studium Designu informačních služeb na Katedře informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně (KISK) je jedna z nejlepších věcí, kterou jsem pro sebe mohla udělat. Je potřeba počítat s tím, že vzdělávání zabere čas, ale máte příležitost měnit a ovlivňovat dění kolem sebe a vlastně i sebe.

KISK jsem zpovzdálí sledovala od června 2008, kdy jsem ukončila své studium v návazném magisterském oboru Informační studia a knihovnictví. Když mou pozornost v létě roku 2022 na internetu upoutala nabídka nového online bakalářského programu Design informačních služeb, zatoužila jsem se na univerzitu vrátit. Tehdy jsem působila druhým rokem v pozici ředitelky Městské knihovny Znojmo a uvažovala o doplnění manažerského vzdělání. Nabídka předmětů od úvodu do designového myšlení, výzkumných i designerských metod přes virtuální realitu, psychologii, po komunikační dovednosti nebo leadershipové

kompetence představovala příležitost k sebereozvoji, práci s týmem a navrhování služeb s lidmi pro lidi.

Sen se stal skutečností a ze mě nadšená studentka, která se snaží získané vědomosti a dovednosti ihned využívat v praxi. V těchto dnech se chystám na vstup do čtvrtého semestru. Pokud je to jen trochu možné, využívám ke studijním projektům pracovní prostředí a výzvy, kterým čelíme. K poznávání a definování problému či navrhování a ověřování řešení často spolupracuji se svým týmem, který je skvělou studnicí nápadů i vhodnou cílovou skupinou k testování návrhů.

Výuka probíhá synchronizovaně 1x za 14 dní prostřednictvím platformy Teams. V mezičase mezi jednotlivými setkáními si každý studuje svým tempem dle momentálních časových možností či mentálních kapacit. K zafixování získaných vědomostí je samozřejmostí práce či spolupráce na projektech, tedy již zmiňované využití teorie v praxi. Ne méně důležitá je také vzájemná podpora, a to jak spolužáků, tak tutorů. Nejvíce oceňuji flexibilitu studia. Díky online výuce mám možnost si rozvrhnout čas tak, abych se věnovala práci, studiu, rodině i osobním aktivitám. Materiály jsou dostupné v interaktivních osnovách v informačním systému univerzity, takže se k nim mohu připojit kdykoliv a odkudkoliv. Oceňuji také interaktivní cvičení, podcasty, videa, která mi pomáhají s pochopením učiva. Vše ovšem zabere čas, který člověk logicky musí někde „ukrojit“, a toto je důležité mít na paměti a vždy si operativně seskládat své priority.

Každý semestr je zakončen dvoudenním setkáním se splněním úkolu dle zadání. V prvním semestru, který se věnoval úvodu do designového myšlení, se jednalo o hackaton, kde jsme pracovali na společném projektu od výzkumu po testování. Tam jsem zažila několik uvědomění. Například, že tým je tak silný jako jeho nejslabší článek. Je nutné se ujišťovat, zda všichni vědí, ve které fázi se v projektu nacházíme, a zároveň si jsou jistí, co bude následovat. Také, že vedoucí nesmí utéct svému týmu, i když už je řešení na dosah. Někdy je zkrátka lepší udělat dva kroky zpět, než následuje jeden vpřed. Nejpodstatnější ovšem bylo zjištění, že spíše než výsledek je důležitá cesta, která k němu vede.

V dalších dvou semestrech pro nás byly připraveny konference, kde jsme si vzájemně prezentovali své projekty, na kterých jsme individuálně pod vedením vyučujících pracovali. Na konci druhého semestru se jednalo o výzkumný projekt, ve třetím pak o projekt věnovaný interakčnímu designu a uživatelské zkušenosti. To vše bylo doplněno designovými workshopy, reflexemi naší práce a setkáními se zajímavými lidmi z oblasti designu. Nutno podotknout, že máme

pokaždé možnost volby, zda setkání chceme absolvovat online nebo osobně. Většina z nás se chce ovšem přirozeně vidět mimo prostřednictví kamer a virtuálna.

Složení studentů je různorodé věkově, vědomostně, zkušenostně, demograficky i prostředím, ve kterém pracují, což je nesmírně osvěžující a obohacující zároveň. Přestože studujeme online, necítíme se izolovaně. Díky platformě Teams a chatu máme možnost komunikovat s ostatními a sdílet své zkušenosti a nápady. Pedagogický sbor je tvořen odborníky z oblasti designu informačních služeb. Studium je designováno studentkám a studentům na míru, tedy hlavně na základě jejich zpětné vazby. Je možno využít i mentoring v oblastech, které nás zajímají. Oceňuji přístup k výuce, ochotu odpovídat na naše dotazy a pomáhat s řešením případných problémů.

Během studia jsem se naučila mnoho nového a získala cenné dovednosti. Například jak analyzovat potřeby uživatelů i pracovního týmu, pracovat s daty, odhalovat bolestivá místa, přistupovat k navrhování, zkvalitňování a testování služeb, přemýšlet o jejich přístupnosti pro různé skupiny uživatelů a jak vše uplatnit v praxi. V rámci jednoho projektu jsem se se svým pracovním týmem zaměřila na změnu provozní doby knihovny. Začali jsme průzkumem od stolu, pokračovali dotazníkem pro uživatele, prošli statistiky návštěvnosti ze systému, neopomněli jsme knihovnické standardy a na konci jsme byli schopni navrhnout provozní dobu zohledňující požadavky uživatelů, potřeby práce s týmem, prostorové podmínky budovy i personální kapacity. Díky tomu jsem si ověřila, že to, co se učím, má dopad v praxi. Zpočátku jsem netušila, co od online studia Designu informačních služeb očekávat, ale nyní jsem přesvědčená, že je vhodnou příležitostí pro všechny, kteří chtějí získat kvalitní vzdělání v tomto oboru a rozvíjet své profesní dovednosti. Program je flexibilní, moderní a prakticky orientovaný. Jedná se o skvělou příležitost pro každého, kdo se nebojí obětovat svůj čas, chce studovat souběžně s prací a přistupovat k dění kolem sebe zodpovědně.

Série kurzů z Národního plánu obnovy pro profesionální růst pracovníků kultury ve Zlínském kraji

Jana Tomancová
tomanцова@kfbz.cz

Kulturní a kreativní sektor hraje klíčovou roli v životě společnosti, a proto je důležité neustále podporovat jeho rozvoj. Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně využila tři dotační výzvy Ministerstva kultury ČR z Národního plánu obnovy, jejichž společným cílem je podpora rozvoje kompetencí a osobního růstu pracovníků kulturního a kreativního sektoru.

1. Využití technologií v kreativním vzdělávání kulturních a pedagogických pracovníků Zlínského kraje

Tento projekt, realizovaný v 1. pololetí roku 2023, zahrnoval 16 kurzů zaměřených na moderní technologie, kterých se účastnilo 187 pracovníků kulturního a kreativního sektoru a pedagogů Zlínského kraje. Uskutečnil se jeden úvodní kurz teoretický a 15 teoreticko-praktických pro jednotlivé technologie. Kurzy pokrývaly široké spektrum technologií: 3D tisk, 3D pero, 3D scanner, virtuální realitu, LEGO® Education, vyšívací stroj, řezací plotter, termolis, Ozoboty, laserovou gravírovačku a řezačku. Účastníci kurzů pocházeli celkem z 32 kulturních zařízení nebo škol Zlínského kraje (knihovny, muzea, galerie, základní školy, kluby kultury, volnočasové organizace).

Pro uskutečnění kurzů byla před jejich začátkem pořízena příslušná technologická zařízení jako výukové pomůcky pro jednotlivé školené technologie a také nutné příslušenství a spotřební materiál pro praktickou část kurzů. Dále byly zakoupeny čtyři iPady, které byly používány pro různá školení (Lego Education, Ozoboti, vyšívací stroj, řezací plotr aj.). Všechna zařízení byla v průběhu kurzů využita pro předvedení příslušné technologie i praktická

cvičení. Snahou bylo, aby si každý účastník z kurzu odnesl nějaký nápad na využití ve své organizaci a vlastní výrobek (potištěnou tašku nebo sešit, jo jo, strojovou výšivku apod.). Zařízení nadále slouží KKFBZ zejména pro práci s dětmi a mládeží. V rámci projektu byli vyškoleni interní lektori, kteří budou dále školit zájemce z řad veřejnosti i knihovníků kraje.

Hodnocení účastníků byla kladná. Jeden příklad – „Tento workshop byl skvělý! Tomáš perfektně vysvětlil proč a jak lego s dětmi využívat, dával nám k tomu praktické připomínky, jak vést práci s dětmi, naučil nás lego používat a vše zasadil do kontextu vzdělávání pro 21. století. Byla jsem nadšená a navíc dostala své první lego v životě!“ Zapojení moderních technologií a podpora kreativního učení pomáhají zvýšit atraktivitu KKFBZ pro její návštěvníky. Přispívají k oslovení širší části populace, než je možné dosáhnout nabídkou v rozsahu standardních knihovnických služeb.

2. Rozvoj kompetencí pracovníků kultury Zlínského kraje v roce 2023

Tento projekt se zaměřoval na rozšíření znalostí a dovedností pracovníků kultury prostřednictvím vzdělávacích kurzů. Kurzy zahrnovaly manažerské, komunikační a digitální dovednosti.

Kreativní vzdělávání – 3D tisk

Pro lepší dostupnost školení byly některé kurzy organizovány nejen ve Zlíně, ale i v Kroměříži, v Uherském Hradišti a ve Vsetíně. Kurzy byly pro účastníky zdarma. V rámci projektu proběhlo 18 kurzů, kterých se účastnilo 379 zaměstnanců kulturních institucí především ze Zlínského kraje, v období od června do prosince 2023.

Proběhly tyto kurzy: Komunikace v krizových situacích, Rovnováha mezi pracovním a soukromým životem (4x), Manažerské dovednosti v praxi, Komunikace v prostředí kulturních organizací (4x), Kulturní organizace a jejich vztahy s veřejností, Komunikace napříč generacemi, Pracovní právo pro vedoucí, personalisty a nejen pro ně, Pracovní právo aktuálně, Kybernetická bezpečnost, Spolupráce skrze digitální technologie: nástroje pro komunikaci, kooperaci a koordinace a AI revoluce: umělá inteligence jako příležitost i hrozba pro společnost.

Největší spokojenost účastníků byla zaznamenána u kurzů Manažerské dovednosti v praxi, Nástroje marketingové komunikace a Pracovní právo aktuálně.

Potěšila nás například tato hodnocení absolventů: „I když se mi na kurz nechtělo, tak to bylo přínosné.“, „Velmi obohacující kurz, fajn lektoři, kteří předávali praktické zkušenosti, spoustu tipů a názorných komunikačních technik, ukázek.“ Často se v hodnoceních objevoval požadavek na pokračování kurzů a praktický nácvik dovedností. Některé kurzy proto budou mít pokračování v rámci návazného projektu v roce 2024.

U většiny kurzů převyšoval zájem kapacity. Velmi nás mrzelo, že i přes velkou nabídku kurzů, nemohlo využít některá zajímavá školení více pracovníků kultury, vzhledem k jejich časové vytíženosti. Podle vyjádření absolventů kurzů většina jich nabyté dovednosti při své práci využije. Do jaké míry a jak, to ukáže čas. Co budu moci jako krajská metodička porovnat, je počet knihoven, které splnily standard vzdělávání v roce 2023. V době psaní článku tento údaj ještě neznám, mohu pouze za krajskou knihovnu ve Zlíně napsat, že standard vzdělávání (48 hodin) splnilo 74,6 % odborných pracovníků KKFBZ

(v roce 2022 tento standard splnilo jen 45 % pracovníků).

3. Plánované aktivity z národního plánu obnovy v roce 2024

Pro rok 2024 jsou naplánovány další kurzy zaměřené na manažerské a komunikační dovednosti, finanční gramotnost a digitální dovednosti. Projekt bude zahrnovat 29 kurzů, z nichž některé proběhnou online a jiné se uskuteční formou workshopů s menším počtem účastníků. Školení budou realizována v období březen až prosinec 2024 s výjimkou měsíce července.

Pro koho jsou kurzy určeny?

Semináře a workshopy jsou určené především pracovníkům kulturních organizací Zlínského kraje, ale volná místa budou opět nabídnuta i lidem z jiných částí České republiky.

Kdo bude školit?

Kurzy povedou zkušení specialisté a certifikovaní lektori z renomovaných vzdělávacích firem a Masarykovy univerzity. Mezi lektory najdeme odborníky s bohatými zkušenostmi v oblasti kulturního managementu, komunikace a digitálních technologií. Využijeme lektory s dobrým hodnocením z předchozího roku: JUDr. Miloš Hejmala, Mgr. Jan Zikuška, Mgr. Tomáš Marek, Mgr. Karel Opravil, Mgr. Marek Tvrdoň, PhDr. Petr Škyřík, Ph.D., Michal Kříž, MgA. Irena Swiecicki a firmy Paramita, ICT Pro s.r.o., Replug.me,

1. VOX a. s., story-telling.cz a Kritické myšlení, z. s.

Přehled plánovaných kurzů

- AI revoluce: příležitost i hrozba
- Canva pro marketing
- Digitální wellbeing
- Kritické myšlení
- Nástroje marketingové komunikace
- Tvorba propagačních videí a jejich úprava
- Rétorika
- Projektový management
- Strategické plánování a řízení kulturních organizací a další.

Více informací – kfbz.cz/kurzy-npo-2024.

Podpora rozvoje kulturního sektoru a spolupráce

Cílem všech tří uvedených projektů bylo rovněž posílení a prohloubení spolupráce mezi organizacemi působícími v oblasti kulturního a kreativního sektoru. Veřejné knihovny mezi sebou často spolupracují, avšak kooperace s jinými typy knihoven už tak častá není. Proto je dobré se vzájemně poznat a využít příležitosti ke sdílení příkladů dobré praxe. Během 34 workshopů a kurzů v roce 2023 bylo již navázáno několik partnerství v oblastech činnosti jednotlivých institucí. Věříme, že díky absolvování kurzů budou pracovníci zúčastněných organizací směřovat k budování silné a konkurenceschopné kulturní scény, která má potenciál obohacovat a inspirativně působit na společnost.

Bude vás zajímat, že...

... v rámci knihovnického programu Nadace OSF je otevřena nominace knihoven na ocenění *Bibliotheca inspirans*. Letos probíhá již třetí ročník soutěže knihoven, které září na mapě Česka, tentokrát na téma rozvoje a wellbeingu knihovnic a knihovníků. Víte o knihovně, která inovativně nebo s citlivostí rozvíjí potenciál svých zaměstnanců? Znáte místo, kde se knihovnice a knihovníci podporují navzájem a mohou inspirovat ostatní? Víte o knihovně, kde se na utváření bezpečného, ohleduplného a podnětného prostředí podílí místní obyvatelé či zřizovatel? Své favority můžete nominovat do neděle 14. dubna 2024 na webu Nadace OSF.

Knihovní legislativa a politika v Evropě

Marie Šedá

marie.seda@nkp.cz

Řídící výbor pro kulturu, dědictví a krajinu Rady Evropy¹, je výborem odpovědným za aktivity související s kulturou, dědictvím a krajinou a za sledování jejich implementace, monitorování a hodnocení. 5. dubna 2023 vydal „**Doporučení výboru ministrů členským státům CM/REC(2023) pro knihovní legislativu a politiku v Evropě**“. Začátkem letošního roku zveřejnil Knihovnický institut plné znění dokumentu² na svých webových stránkách. Doporučení definuje knihovny jako „*veřejně přístupné instituce kulturní, vzdělávací a sociální povahy, které slouží místním, akademickým, specializovaným komunitám a/nebo společnosti jako celku*“. Zajímavá je také definice knihoven (pro účely tohoto doporučení) jako „*zařízení kulturní, vzdělávací a sociální povahy přístupná veřejnosti, jež slouží místním, akademickým nebo specializovaným komunitám nebo společnosti obecně. Jsou celostátním nebo místním, veřejným nebo soukromým zařízením, pokud působí na neziskovém základě a přijímají a uplatňují knihovnické hodnoty, zásady, standardy a odborné metody*“.

Dokument se zabývá novými aspekty a jejich dopady, které přinášejí současné změny. Především nové výzvy týkající se kulturních a společenských změn a technologického vývoje, chápání knihoven jako součásti sociální, kulturní a informační infrastruktury udržitelné společnosti, velké proměny v souvislosti pokroku v informačních technologiích a další. Směrnice se odvolává na řadu dokumentů, ať už jde o deklarace, úmluvy, nařízení Evropského parlamentu a Rady EU či na dokumenty IFLA. Zásadní část tvoří příloha

k Doporučení, která obsahuje čtyři základní části, následně rozpracované do patnácti úkolů:

I. Svoboda projevu, svobodný přístup k informacím a demokratická účast

- a. Otevřený přístup k informacím a rozvoj demokratické společnosti
- b. Zásady pro tvorbu fondů
- c. Zásady pro přístup k digitálnímu obsahu
- d. Podpora demokratické účasti

II. Knihovny v rámci programu OSN Agenda pro udržitelný rozvoj 2030

- e. Správa knihoven
- f. Služby knihoven a ukazatele výkonnosti
- g. Financování knihoven
- h. Vzdělávání a odborná příprava

III. Globální a lokální hrozby a provoz knihoven

- i. Knihovny jako základní služby v době katastrof a mimořádných událostí

IV. Digitální transformace a podpora udržitelného, spolehlivého a inkluzivního ekosystému knihoven

- j. Knihovny jako aktivní činitelé v knižním a informačním řetězci
- k. Informační a digitální gramotnost

V. Autorské právo a ochrana kulturního dědictví v knihovnách

- l. Autorské právo a knihovny
- m. Povinnosti orgánů veřejné správy ve vztahu ke knihovnám

¹ CDCPP - Steering Committee for Culture, Heritage and Landscape, dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/cdcp-committee/home>

² https://iok.nkp.cz/docs/CoE_Doporučení_pro_legislativu_2024_01_02.pdf/at_download/file

- n. Povinné výtisky
- o. Přeshraniční přesun písemného dědictví

Pokud si podrobně přečteme jednotlivé cíle Doporučení, můžeme zjistit, že v našem prostředí už mnohé z nich knihovny uplatňují a jsou také zakotveny v knihovním zákonu č. 257/2001 Sb. Přesto jsou ještě okruhy, které české veřejné knihovny nenaplnují a ve kterých máme určité limity a nedostatky. Projdeme-li si dokument po jednotlivých bodech, můžeme se v některých okruzích inspirovat; jde například o bezplatný přístup do knihoven a zpřístupňování knihovních fondů a dokumentů. Přesto se v českých knihovnách objevují tendence zpoplatnění některých typů dokumentů. Stále není obvyklé systematicky se věnovat boji proti dezinformacím, nebo vytvářet programy a aktivity proti diskriminaci.

Také problematika tvorby knihovních fondů a koncepce jejich rozvoje zůstává v některých (především menších) knihovnách neřešena a výběr dokumentů je často založen na osobních preferencích jedné osoby. Z pohledu našich knihoven ale máme metodiku týkající se doplňování, aktualizace a vyřazování knihovních fondů a spolupracujeme v oblasti jejich sdílení (díky celostátnímu programu regionálních funkcí a meziknihovní výpůjční službě). V českém prostředí je knihovnám nabízena služba Díla nedostupná na trhu (DNN-T)³; cílem Doporučení je přístup k elektronickým informačním zdrojům – také v této oblasti má české knihovnictví ještě velké mezery (především z pohledu počtu knihoven zapojených do DNNT).

Stejně tak je inspirativní myšlenka podpory různorodých informačních zdrojů a názorů umožňující občanům činit informovaná rozhodnutí, přístup ke spolehlivým informacím i rozvoj mediální gramotnosti jsou i pro české knihovny výzovou.

Některé z částí doporučení se více zaměřují na působnost veřejné správy, především v oblasti financování knihoven. Jak doporučení uvádí, „za financování knihoven by měly být převážně odpovědné orgány veřejné správy.

Služby knihoven financované částečně z jiných zdrojů by neměly omezovat odbornou integritu knihovníků a výběr knihovních fondů a dokumentů pro knihovnu. Musí být respektovány základní principy volného přístupu a bezplatných základních služeb,“ a dále „je na odpovědnosti veřejných orgánů zajistit, aby se ve financování knihoven odrážely dopady nových technologií.“

Projdeme-li si pečlivě celý dokument, můžeme najít

i velmi zajímavou pasáž věnovanou vzdělávání i odborné přípravě knihovníků. Otázka knihovníckého vzdělávání v českém prostředí, zdroje pro zajištění odborného vzdělávání personálu či vzájemná myšlenka výměny pracovníků knihoven prostřednictvím účasti v evropských programech zatím v českém prostředí zůstává v kontextu Doporučení nerealizovaná. Velkým tématem pro české knihovny je oddíl IV – Digitální transformace. Otázky regulace produktů umělé inteligence, podpora digitální a mediální gramotnosti pro cílové kategorie osob rezonují mnohými českými knihovnami. Snad nejzásadnější se jeví část věnovaná povinnostem orgánů veřejné správy směrem ke knihovnám: „*Knihovny by měly mít zvláštní postavení v opatřeních vládních orgánů zaměřených na podporu rozvoje kulturního obsahu a přístupu jednotlivců k němu.*“

Dokument je určen nejen vládám členských států Rady Evropy, ale všem, kteří se zabývají dalším kvalitativním rozvojem knihoven. Je na nás, abychom si tento patnáctistránkový dokument přečetli a podle možností uváděli jednotlivé body do praxe knihoven.

3 Více informací zde: <https://dnnt.cz/>

Již posedmé podpořil Jihomoravský kraj rozkvět obecních knihoven

Monika Kratochvílová

Monika.Kratochvilova@mzk.cz

Dotační titul Obecní knihovny jako součást dotačního programu Podpora rozvoje venkova Jihomoravského kraje patří od svého prvního vyhlášení v roce 2016 mezi oblíbenou a využívanou formu podpory obecních knihoven v obcích do 3 tisíc obyvatel. Ačkoli nebyl v letech pandemie Covid vyhlášen (2020 a 2021), jeho znovuoobnovení v roce 2022 se setkalo s opětovným zájmem jak ze strany obcí, tak i knihovníků. Finanční podpora v rozmezí 25 000 až 50 000 Kč na jeden projekt, při 50% spoluúčasti, umožnila za dobu své existence zvelebit a modernizovat interiéry obecních knihoven, které se stávají skutečnými komunitními centry s nabídkou rozmanitých aktivit pro všechny generace.

Mezi uznatelné výdaje na vybavení knihoven u dotačního titulu 5 Obecní knihovny,

kteřý je součástí dotačního programu Podpora rozvoje venkova Jihomoravského kraje, patří:

- počítačové vybavení,
- čtečky, tiskárny, skenery, promítací zařízení, rozmnožovací stroje,
- softwarové vybavení,
- mobiliář vnitřního vybavení – např. nábytek, koberce, regály aj.,
- drobné stavební úpravy (neinvestičního charakteru pouze v kombinaci s pořízením inventáře).

Mezi pravidelné žadatele patří zejména menší obce, z nichž mnohé si podávají žádosti opakovaně. Mezi úspěšnými žadateli (4 a více žádostí) patřily z regionu Blanenska a Boskovicka obec Borotín, Deštná, Kořenec, Křtěnov, Křtiny,

Rok	Schválená výše dotace	Počet podaných žádostí	Počet schválených žádostí	Žadatelé do 500 obyvatel	501–1000 obyvatel	1001 – 3000 obyvatel
2016	5 047 000	157	142	68	45	29
2017	3 793 000	102	102	36	30	36
2018	3 360 000	84	84	24	32	28
2019	2 890 000	95	76	31	28	17
2020	0	92	0	0	0	0
2021	Nebyl vyhlášen					
2022	1 990 000	90	54	26	28	0
2023	1 900 000	83	52	34	18	0
2024	1 834 000	43	43	13	18	12
CELKEM	20 814 000	746	553	232	199	122

Region	Počet žádajících obcí	Schválená částka
Blanensko a Boskovicko	8	328 000
Brno-venkov	10	431 000
Břeclavsko	3	107 000
Hodonínsko	8	364 000
Vyškovsko	4	164 000
Znojemsko	10	440 000
Celkem	43	1 834 000

Šošůvka a Velenov. Z regionu Brno-venkov obec Sentice a z regionu Znojmo obec Damnice.

Mezi nejčastější položky v žádostech patřilo v uplynulých dvou letech vybavení mobiliářem (regály na knihy, časopisecké regály, koberce, lampy a lustry, sedací soupravy, sedací vaky, vybavení herního koutku, výstavní vitríny), z hardware nejčastěji nákup notebooků, multifunkčních tiskáren a kopírek, laminovaček, audiotechniky a sluchátek, objevila se i Smart TV. Mezi požadavky byla i výmalba prostor nebo pořízení vstupních dveří do knihovny.

DT Obecní knihovny v roce 2024

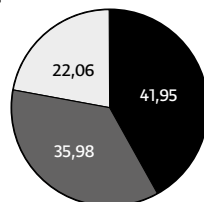
Oproti předchozímu období, kdy byla výzva vyhlášena vždy začátkem února, došlo pro rok 2024 ke změně termínu pro podávání žádostí, které bylo možné od 27. 11. 2023 do 8. 1. 2024. Vzhledem k tomu, že v uplynulých dvou letech nebyly z finančních důvodů schváleny žádosti obcí nad 1000 obyvatel, mnozí potenciální žadatelé se do nové výzvy nezapojili. Celkem bylo podáno a následně schváleno 43 žádostí ze všech regionů Jihomoravského kraje.

Většinu žadatelů představovaly obce do 1000 obyvatel; potěšující zprávou bylo pro rok 2024 schválení dotace i pro větší obce, které naposledy obdržely podporu v roce 2019.¹ V regionu Blanenska a Boskovicka

město Kunštát (2 851 obyvatel), v regionu Brno-venkov obec Kanice (1 098 obyvatel), v regionu Břeclavsko obec Novosedly (1 336 obyvatel), v regionu Hodonínsko Hroznová Lhota (1 152 obyvatel), Sudoměřice (1 256 obyvatel), Milotice (1 877 obyvatel), Čejkovice (2 415 obyvatel), Lužice (2 900 obyvatel), v regionu Vyškovsko Pustiměř (1 931 obyvatel) a v regionu Znojemsko městys Višňové (1 080 obyvatel), město Jevišovice (1 138 obyvatel) a městys Šatov (1 183 obyvatel).

Dotacíní titul Obecní knihovny se stal za dobu své existence nepostradatelnou součástí finanční podpory zejména pro menší obce, které nejvíce řeší prostorové, personální a mnohdy i finanční podmínky pro činnost svých obecních knihoven. Obec, která si uvědomí potenciál své knihovny jako místa k propojování a stmelování občanů, rozvíjení tradic, kultury a vzdělanosti, buduje jedinečné komunitní zázemí, které

Počet schválených žádostí 2016–2024 podle velikosti obcí

■ do 500 obyvatel ■ 501–1 000 obyvatel ■ 1 001–3 000 obyvatel

¹ 2020 a 2021 nebyla dotace z důvodu pandemie Covid vyhlášena, v letech 2022 a 2023 byly podpořeny pouze obce do 1000 obyvatel.

Místní knihovna Kaly, nové interiéry, foto: Michaela Nečasová

přispívá ke kvalitativnímu zlepšení života a zprostředkovaně i vztahů v obci. Je známou skutečností, že nejčastějšími čtenáři a návštěvníky knihoven jsou děti a senioři. Omezení činnosti i té nejmenší knihovny, případně pobočky, má dopad především na tyto dvě skupiny uživatelů, které nemají tolik možností navštěvovat knihovny v sousedních obcích či dojíždět do větších měst. Jihomoravský kraj posílá obcím svoji podporu veřejných knihoven dobrou zprávou: pečujte o svoje knihovny, jsou příslibem rozvoje a vzdělanosti i těch nejmenších obcí.

Příklady žadatelů z menších obcí v roce 2023

Obec Crhov (166 obyvatel), region Blansko: *dotace jsme čerpali na obnovu podlahy a doplnění mobiliáře (skříně, tabule, stoly a židličky). V knihovně probíhá od roku 2022 dětský čtenářský klub Crhovská liščata (společně čteme, tvoříme), tak bylo třeba prostory pro tyto setkání upravit, což se nám díky dotacím během roku 2023 povedlo.* Obecní knihovna Crhov, Martina Štenglová, DiS.

Obec Kaly (313 obyvatel), region Brno-venkov: *Místní knihovna otevřena ve velkém stylu!² Určitě jste si všimli, že naše nová knihovna není jen tak ledajaká! Na první pohled vás na ní totiž zaujme její útulné a vstřícné prostředí. Kromě obligátních polic s knihami je nová knihovna vybavena i pohodlným gaučem, dětským koutkem pro nejmenší s hračkami i dětským stolem na malování. Ukrývá toho ale ještě mnohem víc!*

Michaela Nečasová, Obec Kaly

Obecní knihovna Svinošice (390 obyvatel), region Blansko: *zakoupení a kompletní výměna regálů na knihy, dále byly zakoupeny boxy a PC stoly pro PC techniku a pracovní místo knihovnice. Zlepšení prostorových dispozic bude sloužit nejen pro využívání činnosti knihovny, ale i k dalším doprovodným akcím – např. pořádání besed, výstav apod.*

Vladimíra Antonovičová, knihovnice Obecní knihovny Svinošice

² Kaly - Zahrada: obecní zpravodaj. [online]. Kaly: Obecní úřad Kaly, [2023]. Dostupné také z: https://www.kaly.cz/assets/File.ashx?id_org=6232&id_dokumenty=3225

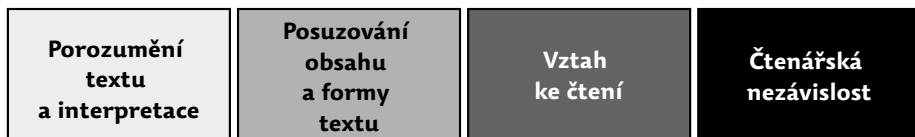

Čtenářská gramotnost a mediální gramotnost

Pavlna Mazáčová
mazacova@phil.muni.cz

Nároky na rozvíjení gramotnosti¹ a s tím související úpravy jejich definic a obsahů se dynamicky mění s rozvojem společnosti, proměnou informačních praktik a vzdělávacích potřeb jednotlivců.

ČTYŘI PILÍŘE ČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI

Čtenářská gramotnost

Z perspektivy celoživotního učení zůstává stále klíčovou čtenářská gramotnost. Její rozvíjení je podmínkou pro to, aby byl člověk schopen žít v informační společnosti a interagovat s informacemi v individuálních i sociálních kontextech.

Jak lze čtenářskou gramotnost definovat?

Tato otázka nemá jednoznačnou odpověď, byť je zřejmé, že čtenářská gramotnost neznamená pouze schopnost číst a porozumět čtenému textu. **Jedna z aktuálních definic**, vytvořená v roce 2018 v rámci mezinárodního výzkumu PISA, uvádí, že *čtenářská gramotnost je schopnost porozumět textu, přemýšlet o něm, posuzovat ho, zabývat se jím a používat ho k dosažení vlastních cílů, k rozvoji vlastních vědomostí a potenciálů a k aktivní účasti ve společnosti.*²

Jinou perspektivu nabízí pojetí, které čtenářskou gramotnost ukazuje ve dvou směrech – jako základní a kritickou. **Základní čtenářská**

gramotnost zahrnuje kompetence uplatňované při výběru textu podle potřeby, ale i vlastní čtení s porozuměním celku nebo části textu – sem spadá také vyhledání konkrétní informace. V **kritické čtenářské gramotnosti** jsou výrazněji zastoupeny složky mediální a informační gramotnosti – jedná se o znalosti, dovednosti a postoje využitelné při hodnocení informací v textu se zřetelem k jeho obsahu a formě (např. argumentace), posuzování textů v jejich kontextu a porovnávání s vlastní zkušeností, dále způsoby čtení, čtenářské strategie s ohledem na situaci, účel čtení a charakter textu atp.³

Pro učící knihovnice a knihovníky může být vítanou inspirací v podpoře čtení a čtenářství pojetí, které staví čtenářskou gramotnost na čtyřech pilířích, viz schéma.⁴

Mediální gramotnost

Základy mediální gramotnosti spočívají v gramotnostech tradičně souvisejících s potřebou číst a psát. Současnost dává mediální gramotnosti nový obsah vzhledem k možnostem, které pro interakci s informacemi přinášejí média,

1 Problematice se věnuje publikace Pavlny Mazáčové Rozvoj kompetencí učícího knihovníka: výzkumy – kurikulum – gramotnosti (2023).

2 BLAŽEK, Radek, Zuzana JANOTOVÁ, Eva POTUŽNÍKOVÁ a Josef BASL. Mezinárodní šetření PISA 2018: Národní zpráva [online]. 2019, s. 12 [cit. 2024-02-21]. ISBN 978-80-88087-24-3. Dostupné z: http://www.cscir.cz/html/2019/Narodni_zprava_PISA_2018/html5/index.html?&locale=CSY&pn=1

3 Komplexní zpracování aktuálních pojetí čtenářské gramotnosti viz <https://gramotnosti.pro/>, www.gramotnosti.pro/ovu-souhrn.

4 Tamtéž

sociální média a technologický vývoj. Média (sociální média a sociální sítě) jsou ve 21. století stále významnějším zdrojem zkušeností, prožitků a poznatků, stávají se důležitým socializačním faktorem, ovlivňují chování jedince a společnosti. Typickým rysem sdělení, která nabízejí některá média, je svébytný obraz sociální reality. Především mladým konzumentům přinášejí média kulturní vzorce, (spolu)utvářejí životní hodnoty a styl, působí na kvalitu života.

Jakou roli v tomto kontextu má mediální gramotnost a jak ji lze definovat?

Mediální gramotnost je stejně jako gramotnost čtenářská definována z různých perspektiv. V pojetí Americké knihovnické asociace (ALA) dle aktuální příručky **pro knihovnickou praxi** je mediální gramotnost *schopnost přistupovat ke všem formám médií a komunikace, analyzovat je, hodnotit, vytvářet nové formy sdělení, sdílet je a jednat s jejich pomocí*.⁵ Mediální gramotnost dle ALA zahrnuje poznávání různých mediálních žánrů, včetně žurnalistických, zábavních, přesvědčovacích a propagandistických.

Školní prostředí ve svých kurikulárních dokumentech (rámcových vzdělávacích programech) věnuje mediální gramotnosti pozornost jako tzv. průřezovému tématu. Mediální gramotnost je soubor kompetencí, díky nimž žák dokáže nezávisle a aktivně komunikovat

v mediálním prostoru. Těmito kompetencemi jsou schopnost osvojit si základní poznatky o fungování a roli současných médií ve společnosti, analyzovat nabízená a přijímaná sdělení, schopnost posoudit věrohodnost sdělení a vyhodnotit jejich komunikační záměr. Mediální gramotnost dle školního kurikula zahrnuje také orientaci v mediálních obsazích různého typu a formátů nebo schopnost zvolit si relevantní médium pro naplňování vzdělávacích a informačních potřeb.

Jak lze charakterizovat mediálně gramotného člověka?

Je to jedinec, který má přístup k médiím, je schopen efektivně a bezpečně sdílet a tvořit mediální obsah v různých formátech a platformách. Používá kritické myšlení – jednak k posuzování a vyhodnocení účelu médií, jednak k rozeznání možného dopadu mediálního obsahu, který konzumuje on sám nebo jeho okolí. Rozumí tomu, jak jsou v médiích reprezentovány různé skupiny nebo narativy. Mediálně gramotný člověk chápe vlastnické struktury médií i to, jak vlastníci médií ovlivňují obsah sdělení v mediálním prostoru směrem ke konzumentům informací. Dokáže provádět informovaná rozhodnutí, uvážlivě a efektivně komunikovat a aktivně participovat na rozvoji a fungování občanské společnosti. Využívá nástrojů moderních technologií, je schopen chránit sebe a své blízké před škodlivým nebo urážlivým mediálním obsahem.

⁵ Příručka je v českém překladu dostupná z: <https://konceptce.knihovna.cz/medialni-gramotnost-v-knihovne-pruvodce-pro-knihovnickou-praxi/>

Bude vás zajímat, že...

... v závěru roku 2023 proběhlo ocenění vybraných knihoven regionu Blansko. Ocenění získali: Marie Juncová z Knihovny městyse Černá Hora a Marie Beránková z obce Bukovinka za modernizaci knihovnických služeb v obci a za podporu dětského čtenářství, Ilona Pernicová z obce Habrůvka za dlouholeté vedení knihovny v obci a poskytování moderních informačních služeb, Marie Slezáková z obce Suchdol za rozvíjení komunitních aktivit v obci a manželé Vendulka a Libor Knoflíčkovi z obce Zbraslavce za podporu dětského čtenářství a rozvoj komunitních aktivit v obci.

Česká literatura v Mexiku

Martin Krafl

Martin.Krafl@mzk.cz

Česko dostalo příležitost zapojit se do hostování EU na Mezinárodním knižním veletrhu v mexické Guadalajaře (Guadalajara International Book Fair, 25. 11.–3. 12. 2023). Motto hostování „Budování spojenectví kultur“ (*Building a Union of Cultures*) vzdalo hold rozmanitosti kultur v nejšířším slova smyslu. Hostování otevřelo nový prostor pro interkulturní dialog a oboustrannou inspiraci v oblasti knižní kultury, s cílem posílit vztahy členských zemí Evropské unie nejen s Mexikem, ale celým latinskoamerickým a karibským regionem.

Veletrh v Guadalajaře je největším v latinskoamerickém regionu a zároveň významným kulturním festivalem nabízejícím networking knižním odborníkům, autorům, překladatelům a agentům. Každoročně se stává společenskou a mediální událostí, která přiláká více než 800 000 návštěvníků z řad veřejnosti. Veletrh má více než 15 milionů sledujících na svých sociálních sítích a informuje o něm více než 2 000 novinářů z tisku i jiných médií z celého světa.

Česko se do programu hostování zapojilo účastí čtyř autorů, dvou překladatelů a sedmi zástupců literárního trhu. 26 akcí s českou participací navštívilo více než tisíc hostů v publiku. Národní prezentaci z pověření Ministerstva kultury ČR připravila Moravská zemská knihovna a její sekce České literární centrum. V rámci mezirezortní spolupráce se do ní zapojily také České centrum Madrid, zastoupení agentury CzechTourism v Latinské Americe a Společnost Franze Kafky. Účast české delegace v Guadalajaře organizačně podpořily Velvyslanectví ČR v Mexiku a Honorární konzulát ČR v Guadalajaře.

Literární program

Svou tvorbu ve španělském a anglickém překladu představili v Guadalajaře autorka knih pro děti i dospělé Markéta Pilátová, básnířka a prozaička Sylva Fischerová, básnířka Jitka Bret Srobová a spisovatel Jáchym Topol. Na překladech jejich literárních děl se podílí řada překladatelek

a překladatelů. Někteří z nich přijeli do Mexika a zapojili se do debat a profesního programu: Elena Buixaderas a Daniel Ordóñez.

Markéta Pilátová představila premiérově překlad románu *Senzibil* do španělštiny (Baile del Sol, 2023, překlad Kepa Uharte). Děťští čtenáři se zúčastnili workshopu inspirovaného knihou *Arnoštova cesta*. Spisovatelka je spoluautorkou tohoto komiksu o životě a díle Arnošta Lustiga, který byl v Guadalajaře prezentován za přítomnosti iniciátorky knihy a předsedkyně Nadačního fondu Arnošta Lustiga, paní Evy Lustigové. Sylva Fischerová se na veletrhu představila zejména jako básnířka, její tvorba byla publikovaná v antologii *Ze stínu a sametu: sedmnáct českých básnířek (1963–1988)*, kterou v roce 2021 vydalo mexiko-španělské nakladatelství Vaso Roto. Autorka se také zúčastnila několika debat o poezii a literatuře.

Tvorba básnířky Jitky Bret Srobové je taktéž součástí antologie *Ze stínu a sametu: sedmnáct českých básnířek (1963–1988)*. Návštěvníkům veletrhu byla představena v samostatné prezentaci v pavilonu EU, které se zúčastnily jak obě přítomné básnířky, tak editorka a překladatelka antologie Elena Buixaderas. Jáchym Topol nabídl španělsky mluvícím čtenářkám a čtenářům své romány *Noční práce*, *Kloktat dehet* a *Chladnou zemí*. Poprvé také ve španělském překladu prezentoval svoji poezii. Autorův výběr, včetně samizdatové básně *Bude zvěst mexická*, přeložil speciálně pro

Pavilon Evropské unie na Mezinárodním knižním veletrhu v Mexiku

vystoupení v Mexiku jeho dvorní překladatel Kepa Uhart. Všechny autorky a autory čekala také setkání se studenty na středních školách nejen v Guadalajaře, ale i v okolních městech.

Společná akce CzechLit & SlovLit

České literární centrum a Slovenské literární centrum přizvaly zástupce autorů z Česka, Slovenska a Ukrajiny k debatě na téma „Hranice nemožného“ (Borders of Impossible). Pozornost byla věnována rozpadům federativních států v Evropě a překračování hranic v literatuře, ať už historických, jazykových či teritoriálních. Diskuze se zúčastnili Sylva Fischerová (ČR), Jana Beňová (SR) a Andrej Kurkov (UKR).

Česko 100 let bez Franze Kafky

U příležitosti stého výročí úmrtí Franze Kafky v roce 2024 byla v pavilonu EU na veletrhu představena výstava o jeho životě a tvorbě, připravená Společností Franze Kafky ve spolupráci s Českými centry a ČLC. V rámci jejího

doprovodného programu představila překladatelka a hispanistka Iveta Gonzálezová z Českého centra Madrid návštěvníkům veletrhu Kafkou inspirovaná díla a Kafkovy knihy, zejména ve španělském překladu. Z knih četla překladatelka Elena Buixaderas. V rámci národní prezentace ČR se Petr Lutter, ředitel Oficina de Turismo de la República Checa – CzechTourism, soustředil na místa v Praze spojená s životem Franze Kafky a zaměřil se také na krásy Česka. Prezentaci doplnila ochutnávka českého piva od společnosti Czechvar Mexico.

Svět knihy, ČLC/MZK a Knihovna Milana Kundery

Během programu pro knižní profesionály představil pražský veletrh Svět knihy kolegům ze Střední a Jižní Ameriky jeho ředitel Radovan Auer. Prof. Tomáš Kubíček, ředitel Moravské zemské knihovny, pozval návštěvníky veletrhu v Guadalajaře do nově otevřené Knihovny Milana Kundery v Brně. Kateřina

Čtení Jáchyma Topola v Salónu poezie

Chromková, teritoriální specialista ČLC pro španělsky mluvící země, nabídla nakladatelům nejen informace o grantovém programu Ministerstva kultury ČR na podporu překladu české literatury do jiných jazyků, ale i nejnovější české tituly všech literárních žánrů. Vedoucí koordinátor ČLC Martin Krafl na veletrhu vystoupil na debatách sdružení ENLIT (European Network for Literary Translation). Zaměřil se na aktivity ČLC a veletržní prezentace Česka na mezinárodních knižních veletrzích, včetně hostování na Frankfurtském knižním veletrhu 2026. V pavilonu EU byla zároveň během řady schůzek s nakladateli, překladateli a agenty představena aktuální česká knižní tvorba.

Program pro odborníky z knižního sektoru EU / Mezinárodní fórum nakladatelů

V pavilonu EU se propojili nakladatelé, literární agenti, zprostředkovatelé mezinárodního licenčního práva, knihovníci, knihkupci, ilustrátoři, překladatelé a další odborníci z knižního sektoru ze všech členských států EU. Diskutovali o aktuálních otázkách v nakladatelském sektoru spolu s kolegy z Latinské Ameriky

a Karibiku. Zaměřili se zejména na problémy nezávislých nakladatelů s distribucí, prodej audiovizuálních práv, duševní vlastnictví a podporu audioknih. Šedesát účastníků programu bylo vybráno bruselským přípravčím týmem v čele s kurátorkou Renatou Zamida. Česko zastoupili manažer zahraničního obchodu Tomáš Jodaš z nakladatelství Albatros, zprostředkovatelka zahraničních práv Pavlína Juráčková z nakladatelství Paseka a překladatel (španělština/čeština) Daniel Ordóñez. Jejich účast byla podpořena Platformou pro kulturní vztahy CRP, financovanou EU.

Diplomaté na veletrhu

Na veletrhu byli také zástupci české diplomacie. Velvyslanec ČR v Mexiku Zdeněk Kubánek se zúčastnil zahajovacího ceremoniálu a vystoupil v bloku „Velvyslanci literatury“ společně s ambasadory Belgie, Itálie, Maďarska a Dánska. Předčítal z románu Žert Milana Kundery. Českou delegaci v Guadalajaře doprovázela česká konzulka Zdeňka Šubrová. Společenské setkání pro všechny hosty z Česka na veletrhu připravil honorární konzul ČR v Guadalajaře Yaromír Yan Nechyba.

Výstava Viléma Reichmanna „Každá věc je počátkem básně“

Věra Böhmová

Vera.Bohmova@mzk.cz

Výstavy v knihovně

Jedním z důležitých způsobů komunikace s veřejností jsou výstavy. Jejich prostřednictvím může knihovna naplňovat svou kulturní a vzdělávací funkci a představovat vizuálně zajímavou formou aktuální témata i svěžené kulturní dědictví. V přízemí budovy MZK mají návštěvníci možnost navštívit hned dva výstavní prostory, ve kterých prezentujeme převážně autorské projekty Moravské zemské knihovny. V nedávno rekonstruované Galerii uvádíme tematické výstavy zaměřené na tvorbu výrazných českých a moravských výtvarných umělců, ale také výstavy prezentující fondy MZK a vědeckou činnost jejích vědeckých pracovníků.

Ve foyer pak čtenáři mohou navštívit prostor multimediálního výstavního cyklu Oči Brna, který je věnovaný osobnostem spojeným svým životem a prací s jihomoravskou metropolí. Výstavy tohoto cyklu jsou obměňovány každé dva měsíce a pokaždé s sebou přinášejí také atraktivní doprovodný program. Na ochozech v patrech knihovny pak mají své místo převážně panelové výstavy věnované tématům z oblastí společenských, technických i přírodních věd.

Těší nás stále narůstající zájem návštěvníků a ujišťuje nás, že výstavy do knihovny dnes už neodmyslitelně patří.

Každá věc je počátkem básně

Galerie MZK, 11. 3. – 11. 5. 2024

Hned u vchodu do budovy Moravské zemské knihovny se návštěvníkům otevírá fantazijní svět

fotografa, karikaturisty a imaginativního výtvarníka Viléma Reichmanna. Retrospektivní výstava v Galerii MZK představuje umělce, který celý svůj život prožil v Brně, avšak svým dílem dalece překročil hranice naší země.

Vilém Reichmann byl zakládajícím členem Sdružení Q a postsurrealistické skupiny Ra, která výrazně ovlivnila jeho tvorbu. V 50. letech se živil převážně jako karikaturista, od konce 60. let se věnoval již výhradně fotografii. Patří k nej-

výraznějším nefigurativním, surrealistickým fotografům mezinárodního významu. Proslavil se černobílými imaginativními fotografiemi, založenými na poetice náhodných setkání, tvarových analogií či zvětšených detailů.

Své fotografické dílo utvářel v cyklech, které celý život doplňoval. Mezi nejvýznamnější

patří Raněné město, Metamorfózy, Dvojice, Agáve, Kouzla a Grafogramy. V posledním jmenovaném se z Reichmanna stává experimentátor propojující umění fotografie s kresbou.

Drobné motivy vytvářené různorodými kresebnými výtvarnými technikami na celofán a film dále manuálně drásal, muchlal, vytvářel negativní koláže. Takto vzniklý negativ zvětšoval na fotopapír. Tato metoda mu později vynesla celosvětový obdiv. Koncem 80. let se vrátil ke kresbě. Pohybuje se na hraně

figurativnosti a v mnoha případech, podobně jako jeho makrofotografie a grafogramy, mají jeho obrazy kaligrafický charakter.

Světového uznání se dílu Viléma Reichmanna dostalo retrospektivními výstavami uspořádanými ke konci 80. let v USA, Německu, Rakousku a Francii. Ve světě je stále více uznávaný než v České republice. Výstava v Galerii Moravské zemské knihovny prezentuje jak stěžejní část Reichmannovy tvorby, tedy fotografie, tak jeho obrazy a karikatury. Navštívit ji můžete až do 11. května 2024.

Pozvánka na KnihKvíz aneb Den brněnských knihoven

Anna Mrázová

Anna.Mrazova@mzk.cz

Na začátku loňského října se v sadech Národního odboje uskutečnil 1. ročník společné akce brněnských knihoven. Akce nesla název KnihKvíz a jejím cílem bylo prostřednictvím hry ve svém názvu představit středoškolským studentům i širší veřejnosti, jaké knihovny v Brně máme a co jim mohou nabídnout.

Setkání přálo počasí, a tak se mohl uskutečnit celý naplánovaný open-air program. V dopoledních hodinách se pod taktovkou Martina Krčála konal vědomostní kvíz pro středoškolské studenty. Otázky byly založeny na informacích, které studenti získali během čtyřicetiminutového limitu na stáncích jednotlivých zapojených knihoven. Po on-line vyhodnocení byly vyhlášeny a oceněny tři nejúspěšnější týmy. Odměny se však po právu dočkali všichni studenti.

Zapojené knihovny:

- Moravská zemská knihovna
- Knihovna Jiřího Mahena
- Ústřední knihovna Fakulty sociálních studií MU

- Ústřední knihovna Filozofické fakulty MU
- Ústřední knihovna Fakulty informatiky MU
- Ústřední knihovna Pedagogické fakulty MU
- Ústřední knihovna Právnické fakulty MU
- Ústřední knihovna Přírodovědecké fakulty MU
- Univerzitní knihovna pro studenty se specifickými nároky Masarykovy univerzity
- Knihovna univerzitního kampusu
- Knihovna Univerzitního centra Telč
- Středisko vědeckých informací Ekonomicko-správní fakulty MU
- Knihovna České geologické služby
- Knihovna Moravské galerie
- Knihovna Brněnského biskupství
- Šlapetova knihovna - Národní památkový ústav, metodické centrum moderní architektury
- Odborná knihovna - Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Brně
- Knihovna Ústavu územního rozvoje

Odpolední program pak pokračoval vyhlášením vítězů soutěže Mladá knihovnice/Mladý

knihovnik města Brna a vědomostním kvízem pro širokou veřejnost. Celý program byl pak zakončen hudebním vystoupením Lucie Kuchtíčkové – zpívající knihovnice z FSS MU. Mé poděkování všem, kteří se do příprav této veskrze živelné akce zapojili a přispěli tak k jejímu zdárnému průběhu. Poděkovat však musím i paní primátorce Markétě Vaňkové, která se akce osobně zúčastnila, a v neposlední řadě i vedení městské části Brno-Královo pole za podporu a vstřícnost.

A protože se sliby mají plnit, chceme ten svůj – že 1. ročníkem Knihkvízu zakládáme v Brně novou knihovnickou tradici, dodržet i my. V úterý **4. června 2024** se tak v sadech Národního odboje aneb na Šelepce v Brně můžete těšit na **2. ročník této akce**. Na

přípravách se nově podílejí čtyři pracovní skupiny, které mají na starosti PR&marketing, program, finance&organizace a školy. Jejich úkolem je nyní sestavit program, zajistit na něj finanční prostředky a především akci dobře zpropagovat, a to jak u široké veřejnosti, tak mezi středoškolskými pedagogy. Cílem letošního setkání zůstává připomenout brněnské veřejnosti jak širokou a pestrou paletu knihoven, knihovnických služeb, ale také kulturně vzdělávacího programu svým obyvatelům město Brno nabízí. Kromě knihoven zapojených v roce 2023 se naše řady v červnu rozšíří o knihovnu Mendelovy univerzity, Vysokého učení technického v Brně a některé další. Závěrem nezbyvá než i Vás, čtenáře Duhy, pozvat na Den brněnských knihoven, který se uskuteční 4. června 2024!

1. ročník společné akce brněnských knihoven - Knihkvízu

Cyklus Oči Brna v roce 2024 pokračuje

Věra Böhmová

Vera.Bohmova@mzk.cz

Oblíbený multimediální výstavní cyklus Oči Brna v Moravské zemské knihovně pokračuje i v roce 2024.

Petr Horký

V lednu a únoru jsme představili Petra Horkého, režiséra desítek cestopisných filmů a polárníka, který expedičním způsobem došel na severní i jižní pól, vystoupal na nejvyšší horu Antarktidy a podnikl celou řadu dalších polárních expedic. Během své kariéry Petr Horký spolupracoval s ikonami, jako jsou Thor Heyerdahl, Reinhold Messner, Jane Goodallová, Edmund Hillary a další. Více než dvě dekády spolupracoval s Miroslavem Zikmundem, o němž natočil dokumentární film Století Miroslava Zikmunda, který byl nominován na Českého lva. Životopis legendárního českého cestovatele později vydal také knižně. Dvakrát dostal cenu Egona Ervína Kische za literaturu faktu a byl nominován na cenu Czech Press Photo.

Na výstavě si návštěvníci mohli prohlédnout unikátní předměty ze soukromé sbírky Petra Horkého, například původní strojopisnou reportáž Hanzelky a Zikmunda z Káhiry nebo originální lano z voru Kon-tiki. Nechybělo ani vybavení, které Petr Horký používal při polárních výpravách, fotografie, publikace a další. Vrcholem prezentace osobnosti

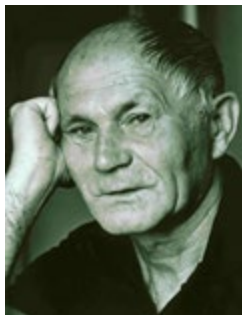

Petr Horký

Petra Horkého pak byla jeho přednáška o práci na zmíněném filmovém životopisu Miroslava Zikmunda. Pokud jste nemohli přijít, můžete si ji pustit ze záznamu na youtubeovém kanálu MZK.

Bohumil Hrabal

V březnu se Oči Brna zaměřily na jednoho z nejvýznamnějších a nejprekládanějších českých spisovatelů druhé poloviny 20. století Bohumila Hrabala. Při příležitosti 110.

Bohumil Hrabal, foto: Karel Kestner

výročí narození brněnského rodáka připravila Moravská zemská knihovna výstavu mapující Hrabalovu cestu na literární výsluní, která byla opakovaně postížena zásahy cenzorů státní moci. Několikrát byla sazba jeho knih rozmetána. V období po roce 1968, kdy nesměl publikovat vůbec, přitom vznikla Hrabalova nejlepší díla. Vydávat je však bylo oficiálně možné převážně až po roce 1989.

Až do 3. května si návštěvníci budou moci ve foyer knihovny prohlédnout strojopisy, samizdatová a exilová vydání knih, korespondenci a fotografie, ocenění, nebo třeba ukázky z divadelních adaptací Hrabalových děl, včetně originálních scénářů. Vystaven bude také původní Hrabalův psací stroj a další předměty z osobní pozůstalosti.

Míla Linc, inovátor Městské knihovny v Praze

Lenka Hanzlíková
lenka.hanzlikova@mlp.cz

Občanským jménem Miloslav Linc, narozen v první půli 80. let v Praze. Stejně jako mnoho knihovnických osobností se v knihovně ocitl v podstatě náhodou, když nastoupil na pobočku Městské knihovny v Praze na Smíchově, kde pracoval jako student při studiu historie na FF UK. Historii sice nedokončil, ale v knihovně se zabydlel. Převážně v Městské knihovně v Praze, ale na dobu určitou přesídlil i do Knihovny Jiřího Mahena v Brně. Nicméně dnes můžeme říci, že díky sdílení inovací v prostředí knihoven je Míla všude tam, kde se nebojí začít něco nového. Za vnášení inovací do služeb knihoven byl oceněn v roce 2023 medailí Z. V. Tobolky.

Počáteční Mílovy aktivity se zaměřily na popularizaci fantastiky, tedy literatury žánru sci-fi a fantasy, která dlouhou dobu stála na okraji zájmů knihovnic a knihovníků. Ne už tak čtenářek a čtenářů. Nejdříve pořádal tematická setkání na pobočkové, poté i na celopražské úrovni, kdy stál u zrodu *CONiáše*. Akce pro fanynky a fanoušky fantastické literatury dlouhé roky obsazovala malý sál Ústřední knihovny. První ročník se v rámci Týdne knihoven odehrál roku 2007.

Další krok na sebe nenechal dlouho čekat a aktivity se rozšířily o kurzy tvůrčího psaní zaměřené na fantastiku a pořádal se pod

názvem *Mistři písmen, učni slov*. Díky nim získalo mnoho začínajících autorek a autorů české fantastické scény sice neformální, ale zato velmi zasvěcené, vzdělané spočívající nejen ve zpětné vazbě na texty, ale obsahující i praktické ukázky například šermu nebo jízdy na koni. Přestože je příběh smyšlený, ještě neznámá to, že v něm mají být faktické chyby a nepřesnosti. Podpoře psaní se Míla nerozhodl věnovat náhodou, sám je i autorem. Píše pro časopis *Pevnost*, publikuje povídky ve sbornících a knižně vyšla fantasy trilogie *Stín černého hvozd* (2009), *Mrtví muži netančí* (2011) a *Když se pohne les* (2017). Je autorem knihy *Středověký svět*, která shrnuje fakta o tomto oblíbeném pozadí pro fantasy příběhy.

Míla Linc přednáší na Knihovnách současnosti, foto: Archiv SDRUK, Milan Říský

Aktuálně pracuje na pozici metodika Městské knihovny v Praze, kde může uplatňovat své fantastické nápady na poli rozšiřování služeb knihovny. Za ním jde myšlenka zřídit jednu pobočku zaměřenou na rukodělné činnosti, kterou se podařilo realizovat v roce 2020 otevřením sousedské dílny *DOK16*. Nezlomně se snaží překonat byrokratický aparát a přenést na půdu Městské knihovny v Praze tzv. knihovnu věcí. Tedy formát, který v knihovně umožní rozšířit paletu půjčovaných jednotek o stany,

vysavače, parní čističe oken (osobně se na tuto položku sortimentu těším, pozn. LH) a další inventář, který potřebujete jednou za uherský rok a přitom to doma zabírá dost místa.

Svoji pozornost aktuálně zaměřil na technologie. Stojí za projektem *Virtuální model Ústřední budovy Městské knihovny v Praze: online prostor pro zážitky a poznání*, který byl podpořen grantem z Islandu, Lichtenštejnska a Norska prostřednictvím Fondů EHP. Cílem projektu je jednak seznámit širokou veřejnost s technologií virtuální reality a pak také přenést budovu historické Ústřední knihovny a některé její služby do virtuálního prostředí. Je radost pozorovat, jak se věci díky Mílově

renesanční osobnosti propojují. Projekt bude mít své velké zakončení při největší akci v ČR zaměřené na komiks a fantastiku – Comic-Con Prague 2024.

Posledním Mílovým tématem je umělá inteligence, se kterou měří své síly prostřednictvím nástroje ChatGPT4, který trénuje na poli vytváření podkladů pro besedy se školami, pracovních materiálů a obrázků. Zároveň vypsal soutěž s názvem *Přicházejí z-AI-mavé časy* o nejlepší umělointeligentní povídku. Výsledkem má být sborník povídek vydaný jako e-kniha. Od toho se také odvíjí jeho zájem o oblast autorství, kde v dnešní době nic není nemožné. Těším se, co nebo koho nám Míla do knihovny přivleče příště. Co vím určitě, je, že nudit se nebudeme.

Kompendium knihovnictví 2 – pestrý svět knihovnické teorie a praxe

Miroslava Sabelová
sabelova@kmo.cz

KATUŠČÁK, Dušan a FOBEROVÁ, Libuše, eds. *Kompendium knihovnictví 2. První vydání*. Ostrava: Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2023. 279 s. ISBN 978-80-7054-331-3 (brožovaná); ISBN 978-80-7054-332-0.

Když v roce 2022 vydala Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě *Kompendium knihovnictví 1*, avizovali její sestavovatelé záměr vydat její druhé pokračování, což se v roce 2023 také stalo. Z pohledu uživatele, jimž jsou tyto publikace určeny, jde jistě o počín chválný, neboť zde obsažené autorské studie mapují další odborné oblasti oboru knihovnictví a informační vědy, které také odpovídají tématům v akreditovaných předmětech ve studijním programu Knihovnictví a informační studia. Publikace vycházejí ve spolupráci Moravskoslezské

vědecké knihovny v Ostravě a Ústavu bohemistiky a knihovnictví PPF Slezské univerzity v Opavě. V plánu je třetí díl. Odborné knihovnické literatury je všeobecně nedostatek, to je hlavní důvod, proč knihovna vydává kompendium knihovnictví na pokračování. Přispívá tak k celoživotnímu vzdělávání knihovníků a studentů knihovnictví nejen v našem regionu, ale i v celé České republice. *Kompendium knihovnictví 2* obsahuje 7 studií, které vhodně doplňují teoretické poznatky těmi praktickými, a to napříč všemi příspěvky.

Profesor **Grzegorz Nieć** (Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie) ve své studii *Knižní kultura – koncept a jeho zavádění* poskytuje možnost srovnání vývoje polské a české knižní kultury. Knižní kultura zahrnuje všechny hmotné i nehmotné aspekty související s knihou i procesy, které v této souvislosti probíhají. První kapitola studie popisuje obsah knižní kultury z etymologického a historického hlediska, popisuje vývoj formování knižní kultury i počátky knižního bádání. Dvě následující kapitoly ukazují důležitost klášterů pro rozvoj knižní kultury, ale také přínos světského prostředí, kam se knižní kultura rozšířila s rozvojem institucí státu a ekonomiky. Za středobod knižní kultury označuje Nieć autora a jeho dílo a těmto kategoriím a jejich propojení věnuje jednu z podkapitol. Nezapomíná také na fenomén bibliofilie, aktivity spolků a zpřístupnění veřejných sbírek. Svoji studii zakončuje krátkou kapitolou věnovanou průnikům knižní a mediální kultury.

Docent **Pavol Rankov** (Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislavě) ve své studii *Vědecká informace a vědecká komunikace* věnuje pozornost významu komunikování vědeckých poznatků. Historickému exkurzu do počátků vědecké komunikace předchází kapitoly popisující základní pojmy – vědecká komunikace, vědecká informace, model vědecké komunikace, prvky vědecké komunikace. Po tomto terminologickém vyjasnění následuje část věnovaná možnostem vědecké komunikace prostřednictvím nových médií a reflektuje důležitou roli absolventů oboru informační studia ve vědecké komunikaci.

Profesor **Dušan Katuščák** (Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká

fakulta, ÚBK, oddělení knihovnictví, Štátní vědecká knižnice v Banské Bystrici) věnuje ve své studii *Metadáta* pozornost poměrně širokému spektru informací, které se týkají metadat. Vysvětluje pojem samotný a navazuje

popisem formátu MARC21 jako standardu metadat v bibliografii a knihovnictví, metadatům v digitálním světě, formátu Dublin Core jako standardu pro digitální knihovny a repositáře, včetně popisu entit a atributů. Celý text doplňuje řadou názorných ilustrací a tabulek. Tato studie je zveřejněna ve slovenštině.

Mgr. **Lenka Dostálová** (Moravská zemská knihovna v Brně) a PhDr. **Libuše Foberová**, Ph.D., (Moravskoslezská vědecká

knihovna v Ostravě) se ve své společné studii *Architektura knihoven* v praxi věnují problematice architektury knihoven. Kromě vzhledu do problematiky architektury knihoven přináší informace k jedinečnému pracovišti na poli veřejného knihovnictví – Metodickému centru pro výstavbu a rekonstrukci knihoven při Moravské zemské knihovně v Brně, jehož aktivity mají celostátní přesah. Praktickým příkladem cesty za architektonicky zajímavou knihovnou je případová studie projektu Černá kostka – Centrum digitalizace, vědy a inovací. Transformací Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě do podoby Černé kostky, včetně popisu procesu přípravy dokumentace pro provádění stavby, přibližují, jak pracně je dosáhnout realizace tak obsahem ambiciózního a architektonicky unikátního projektu.

Ing. **Petra Vávrová** (Národní knihovna ČR, Odbor ochrany knihovních fondů) přispěla do kompendia studií *Preventivní péče o knihovny*. Tato velmi důležitá problematika je při

odborném studiu všech stupňů spíše problematikou okrajovou a také v běžné praxi jí není věnována přílišná pozornost. Studie se věnuje všem aspektům ochrany knihovnických fondů včetně legislativní úpravy této problematiky a umožňuje tak paměťovým institucím s fyzickými knihovnami fondy škodám efektivně předcházet. Ve studii zmiňované postupy a technologie nejsou finančně a organizačně nenáročná a lze je tak používat v každodenní praxi.

PhDr. Bc. **Zuzana Šidlichovská**, PhD., (Vysoká škola polytechnická Jihlava) přináší do kompendia problematiku z oblasti knihovnické legislativy, a to oblast ochrany osobních údajů v knihovnách. Cílem studie GDPR v knihovnách je poskytnout základní strukturovaný přehled klíčových bodů agendy GDPR, přinést informaci, jak postupovat při nastavování procesů, popsat postupy při tvorbě potřebné dokumentace. Nedílnou součástí textu je soupis informačních zdrojů, které umožní odpovědným pracovníkům seznámit se s touto důležitou problematikou do větší hloubky.

Mgr. **Pavčina Lišovská** (Knihovna Jiřího Mahena v Brně) svojí studií Učící knihovnické v knihovně pro děti a mládež přispívá k pochopení dynamiky vývoje a rozvoje čtenářských kompetencí a strategií dětí a mládeže. Pochopení těchto základních principů umožní odborníkům z řad knihovníků či učitelů připravovat cílené aktivity pro tuto různorodou čtenářskou entitu. Další podkapitoly se věnují roli učícího knihovníka, nárokům na jeho dovednosti, kompetence a možnosti komunikace s dětskými a dospívajícími čtenáři a jejich zákonnými zástupci. Jedna z podkapitol se

věnuje přehledu stěžejních celostátních aktivit knihoven směrem k dětským čtenářům. Autorka neopomíjí důležitou problematiku dobré spolupráce knihoven a škol. V neposlední řadě uvádí základní principy budování knihovnického fondu pro děti a mládež a práci s dětským čtenářem v průběhu doporučování literatury.

Publikace je tematicky pestrá, obsahuje jak části teoretické, tak přináší praktické rady či popisuje skutečnosti, které mohou sloužit jako příklady pro praxi. Dokument je primárně určen k doplnění studijních materiálů studentů oborových VŠ, ale rovněž jej mohou využít další zájemci z řad odborné veřejnosti. Díky širšímu spektru obsahu studií lze předpokládat, že pro mnoho knihovníků z praxe bude zdrojem rozšiřujících informací v oblastech, kterým se veřejné knihovny věnují (práce s dětmi a mládeží, GDPR, architektura knihoven), ale přináší také témata, kterým se veřejné knihovny věnují okrajově a studie tak mohou posloužit jako zdroj informací základních (metadata, preventivní péče o knihovnické fondy). Publikace je přehledně graficky i obsahově strukturována, studie jsou vždy uvedeny abstraktem pro rychlou orientaci v tématu a v závěru doplněny dostačujícím seznamem bibliografických odkazů.

Knihovnictví je obor tematicky velmi bohatý, s mnoha přesahy do dalších oborů. Forma kompendií dává autorům a sestavovatelům možnost namíchat pestrou směs témat, která mohou zaujmout odbornou i laickou veřejnost, a především studentům přináší rychlý zdroj relevantních informací, které využijí jak k doplnění studijních materiálů, tak posléze v praxi, do které nastoupí.

Bude vás zajímat, že...

... **Městská knihovna Hodonín prochází rekonstrukcí.** Dotkla se nejen zázemí, které knihovna potřebuje ke svému provozu, ale i míst, která využívají čtenáři či návštěvníci této instituce. Bylo vytvořeno literární foyer s kavárnou, došlo k modernizaci přednáškového sálu či výstavních prostor. Jako první v Jihomoravském kraji spustila knihovna koncem loňského roku samoobslužné vracení knih prostřednictvím návratového automatu od společnosti Oris Plus.

Antologie z knih o Zlínu

Jaromír Kubíček

kubicek.jaromir@gmail.com

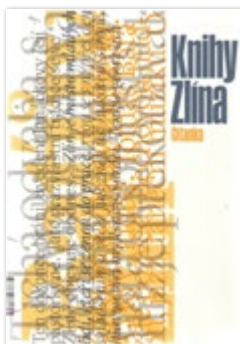
KAŇKA, Jan ed. a kol. *Knihy Zlína: čítanka/bibliografie*. Zlín: Krajská knihovna Františka Bartoše, 2023. 144 a 32 stran. ISBN 978-80-86886-69-5.

Fenomén Baťa oslovil mnohé spisovatele minulého století, kdy se město díky tomuto podnikateli stalo nejen příkladem moderního úspěšného průmyslového rozvoje, ale soustředilo na sebe jejich pozornost. Po vydání zajímavého přehledu *Lidé Zlína*, který sestavili informační pracovníci zlínské knihovny v roce 2022, kdy si město Zlín připomínalo 700. výročí od první písemné zmínky, vychází ze stejné autorské dílny kniha úryvků z beletristické tvorby spisovatelů i básníků.

Více než dvě stovky úryvků od jednoho sta autorů z jejich literárních děl je utříděno do šesti tematických skupin. *Zlín v proměnách času* je první, když z historického románu o královně Elišce Rejčce Františka Neuzila a od dalších sedmi regionálních autorů se začteme do příběhů z minulosti. Nejvíce, a to na tři desítky příspěvků, je ovšem v oddíle *Zlín baťovský*. Obsahuje nejen příspěvky Tomáše a dalších členů rodiny Baťů, jejich známých spolupracovníků jako Antonína Cekoťy, Hugo Vavrečky, architektů Vladimíra Karffíka či Le Corbusiera, ale také soudobých tvůrců jako Eduarda Basse, Karla Čapka, Pavla Eisnera, Ilji G. Erenburga, Miroslava Ivanova, S. K. Neumannova, Edvarda Valenty, i současných. Početně jsou bohatě zastoupeny i tematické skupiny *Zlín ve vzpomínkách* a *Zlín literární*. Osobní vzpomínky na činnost v Baťových závodech zaznamenali filmaři Antonín Horák a Elmar Klos, herečky Věra Galatíková nebo Nataša Tanská a herec Pavel Landovský, cestovatel Miroslav

Zikmund, spisovatelé Ota Filip či Ludvík Vaculík, vědec Otto Wichterle a další méně známí umělci z hudebního, literárního a pedagogického světa. Ve svých povídkách a novelách psali pak o Zlínu mj. Marie Majerová, Ladislav Mňáčko, Ota Pavel, Františka Pecháčková, Oldřich Šuleř a pochopitelně též zlínský rodák Antonín Bajaja. Pominuty nebyly ani kritické příběhy, jak je v dobových souvislostech psali např. Marie Pujmanová nebo Svatopluk T. Následující oddíl *Zlín poetický* přetiskuje verše z prvorepublikového zlínského i ústředního tisku a novodobých básnických sbírek. Poslední oddíl *Zlín v pohádkách a pověstech* přináší úryvky od tří autorů, z toho od Martina Pášmy o vzniku města ve valašském nářečí. Čítanku doplňuje jmenný seznam autorů a překladatelů.

Tiskem zvratmo je k čítance textů připojen bibliografický oddíl, jenž v tematických skupinách je výběrem 72 titulů exkluzivních publikací o Zlínu a připojených obcích. Každý záznam přináší nejen popis knihy, ale také hodnotící charakteristiku a odkaz prostřednictvím QR kódu na centrální portál českých knihoven *knihovny.cz*. Ediční počín Krajské knihovny Františka Bartoše je pozoruhodný svým záměrem navést čtenáře, aby sáhli po knize, z níž čítanka přináší ukázkou. Zlín jistě není jediné naše město s tak bohatou publikační činností, tímto nápadem má ovšem prioritu. Ocenění si zaslouží i pěkné grafické zpracování v jednotné ediční řadě.

OBA Oosterdok v Amsterdamu – velká knihovna s útulnými prostory

Monika Oravová
monika.oravova@msvk.cz

V rámci příprav novostavby knihovny známé pod názvem Černá kostka uskutečnili zástupci Moravskoslezského kraje a Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě několik zahraničních cest za inspirací. Jednou z nich byla i návštěva Amsterdamu v květnu 2023. Tento výjezd byl sice primárně zaměřen na prohlídku zdejších kreativních center, opomenuta ale nebyla ani návštěva knihovny, konkrétně OBA Oosterdok.

OBA Oosterdok je součástí skupiny Openbare Bibliotheek Amsterdam, která zahrnuje celkem 29 poboček ve městě a okolí. Působí jako ústřední knihovna a se svými 28 000 m² je největší knihovnou v Nizozemsku a jednou z největších městských knihoven v Evropě. OBA Oosterdok sídlí v samotném centru města, nedaleko hlavního nádraží a v blízkosti dalších kulturních institucí. Svě sídlo zde našla v roce 2007. Moderní budova byla navržena architektem Jo Coenenem a poskytuje panoramatický výhled na okolní město a vodu, přičemž ten nejkrásnější je z terasy u restaurace umístěné v 7. patře (nejvyšší patro přístupné pro veřejnost). Pod OBA Oosterdok je umístěna kolárna, do které se vejde 2 500 jízdních kol.

Přestože knihovna disponuje obrovským otevřeným prostorem, působí velmi útulně a uživatelsky přívětivě. Jednotlivá patra jsou propojena eskalátory a jsou rozdělena do různých částí s odlišnými regály, stoly, osvětlením apod., čímž vzniká řada opticky oddělených

zón a zákoutí. Velmi příjemně působí kombinace moderního a retro nábytku. Každý návštěvník si tak může vybrat místo pro čtení či studium podle svých preferencí. Speciální funkcí má první podzemní podlaží, kde je umístěno dětské oddělení se zvláštními kruhovými regály. Ve zvýšeném přízemí (mezaninu) je k dispozici kavárna spojená s čitárnou novin a časopisů, kde je vystaveno několik set titulů. V budově je také divadlo, konferenční sál, výstavní prostory atd.

Knihovna zpřístupňuje více než 1,2 mil. svazků a také tisíce e-knih a e-audioknih. Půjčování a vrace-

ní knih je plně automatizováno. Návštěvníkům je k dispozici více než 1 000 studijních míst a mohou využívat stovky počítačů připojených na internet. Zajímavá je velmi velkorysá otevírací doba – knihovna je přístupná každý všední den od 8 do 22 hodin, o víkendu pak od 10 do 20 hodin. OBA Oosterdok nabízí různé typy členství, které jsou odlišeny cenou. Základní registrace zahrnuje výpůjčku 20 dokumentů

Budova OBA Oosterdok

OBA Oosterdok - interiér knihovny

a 6 e-knih ročně a možnost využívání počítačů až 3 hodiny denně. Naproti tomu plné členství není z hlediska výpůjček ročně nijak limitováno, omezeno je jen množství současně vypůjčených knih a e-dokumentů. V případě této varianty navíc čtenáři neplatí žádné pokuty za pozdní návrat či poplatky za rezervace. Další možností je „digitální členství“, které opravňuje uživatele pouze k evpůjčkám, či registrace obsahující naopak pouze využití počítačů ve studovněch.

OBA Oosterdok je knihovnou, která pořádá mimořádné množství vzdělávacích a kulturních akcí pro různé cílové skupiny. Nejvíce z nich je věnováno výuce holandštiny – OBA Oosterdok nabízí jazykové lekce na počítači, jazykovou kavárnu (neformální konverzace), čtenářské kluby i bezplatné konzultace k možnostem výuky holandštiny. Hodně akcí je zaměřeno také na literaturu a umění, za zmínku stojí mimo jiné program nazvaný Cinema Literair, který spojuje promítání filmů z celého světa a čtení knih s diskuzemi se zajímavými hosty. Ty jsou dostupné i prostřednictvím

podcastu. Dalšími zastoupenými tématy jsou zdraví, spiritualita, politika atd.

Velmi silná je role knihovny v občanském vzdělávání. Tyto aktivity jsou poskytovány pod jednotnou hlavičkou „OBA pomáhá“, přičemž knihovna se zaměřuje na tři tematické oblasti – vedle již zmíněné jazykové podpory jsou nabízeny konzultace a lekce týkající se digitálních kompetencí a finanční gramotnosti. Knihovna funguje jako digitální vládní informační místo a poskytuje poradenství nejen k využívání internetu a chytrých zařízení, ale i k digitálním službám ve veřejné správě. Z hlediska financí OBA Oosterdok nabízí například pomoc s podáním daňového přiznání. Všechny tyto služby jsou samozřejmě nabízeny bezplatně. OBA Oosterdok je tak komplexní knihovnou nabízející kromě klasických výpůjčkových služeb i řadu aktivit integrujících potřeby města Amsterdam i nizozemské společnosti celkově. Vzhledem ke své poloze a podobě může být ale také atraktivním turistickým cílem a možností pro chvíli oddechu v rušném městě.

Rozhovor s Václavem Sigursonem Kostohryzem

Michaela Navrátilová

Michaela.Navratilova@mzk.cz

Na podzim 2023 se stal Václav Sigurson Kostohryz patronem projektu Jižní Morava čte, který podporuje dětské čtenářství. S projektem je ale svázaný již od počátku – tedy celých 8 let. Je autorem loga projektu – letičího Antoníčka, který nese na zádech knížku. Civilním povoláním je zubní technik, avšak ve svém volném čase se věnuje sochařské tvorbě.

Zajímalo by mne, jak vznikla postavička Antoníčka?

Když začínal projekt Jižní Morava čte, požádal mě pan ředitel Moravské zemské knihovny, prof. PhDr. Tomáš Kubíček, Ph.D., o návrh loga. Můj nápad kluka s křídly v podobě knihy zaujal komisi. Křídla na zádech kluka symbolizují nekonečnou fantazii, kterou nám dává čtení. Příběhy, do kterých nás četba zavádí, jsou jako cesta do nedosažitelných míst.

Hledal jste inspiraci v nějakém příběhu?

Ne, nevyhledával jsem inspiraci v konkrétním příběhu. Pro mě je umělecká tvorba ztělesněním svobody. Nakreslil jsem několik desítek kreseb a postupně jsem se dostal k finálnímu výtvaru.

Slyšela jsem, že Antoníčkoví říkáte Letič?

Ano, Letič je pracovní název spojený s mou sochařskou tvorbou. Měl jsem radost z toho, jak děti vybíraly jméno, a jméno Antoníček s odkazem na Antonie de Saint-Exupéry se jim podařilo.

Antoníček přináší do rozhovoru dobré čtení. Líbí se Vám jeho posláním?

Ano. Byl jsem příjemně překvapen, když z mé kresby vznikla plyšová postavička Antoníčka. Je velmi pěkně zpracovaná. Myslím si, že plyšový 3D model je skvělým způsobem, jak zaujmout děti a umožnit jim poslouchat příběhy „s někým“.

Jste patronem projektu Jižní Morava čte, co to pro Vás znamená?

Váží si toho. Byl jsem také součástí komise, která vybírala výtvarná díla. Dětská fantazie je nádherně bezstarostná a neomezená. Sám jsem se jako dítě účastnil různých výtvarných soutěží, i když nevědomky. Moje výtvarné práce zasílali učitelé

do soutěží a já pak, ke svému překvapení, chodil pro ceny v podobě knih.

Co byste popřál projektu do budoucna?

Přeji projektu, aby se jeho myšlenka dostala k co nejvíce dětem a předala jim radost z čtení krásných knih a prožívání dobrodružství s hrdiny příběhů.

Můžete mi prozradit více o Vaší sochařské tvorbě? Znáám Adama Čekače z České, sedícího na hodinách.

Adam Čekač patří do série Sigursonů, které tvořím přibližně 25 let. Název jsem odvodil od hudební skupiny Sigur Rós, kterou jsem v té době poslouchal. Atmosféra jejich melancholických skladeb se sklomem k smutku, korespondovala s „duší“ mých Sigursonů. Slovo Sigurson v islandštině neexistuje, je to můj novotvar, který ale zná už i vyhledávač Google.

Adam Čekač. Je na místě, které je Brňanům známé jako „pod hodinami“ na České. Místo pro Adama Čekače jsem vybíral dlouho. Chtěl jsem prostor, kde se lidé setkávají, kde čekají. Adam znázorňuje chlapíka – muže, který čeká na svou přítelkyni. Adam je zamilovaný a ví, co chce. Chce svou Evu. Jenže Eva stále nejde. Možná jí ujela tramvaj, možná... a tak Adam čeká, ale nepřestává věřit. Plastika je vysoká 20 cm a je umístěna u brněnské diecéze Církve československé husitské. Socha je drobná záměrně, aby si ji lidé všimli až tehdy, když budou pod hodinami čekat dostatečně dlouho, nebo když budou vnímavými pozorovateli.

Máte rozpracované další modely/plastiky Sigursonů?

Ano, stále na nich pracuji. Sigursoni jsou mé alter ego. Nedávno jsem dokončil trojici věnovanou Filipu Topolovi a jeho skupině Psí vojáci, nazvanou Sigurson F.T. Mám ve vosku vymodelované Sigursony, ke kterým mě inspirovala tvorba Banksyho.

Od letošního roku máme před Hvězdárnou a planetárium Brno Fegurdy. Jak se tam dostali a co jsou zač?

Fegurd přeloženo z islandštiny krása. Tyto sochy vznikaly v průběhu roku 2023 a představují protipól k melancholickým Sigursonům. Jsou hladké, tiché a vyrovnané. Oslovil jsem pana ředitele Mgr. Jiřího Duška, Ph.D., s návrhem umístit tyto dvě postavičky před vchod hvězdárny. K mé velké

radosti se nápad zalíbil všem a Fegurdi se stali součástí a nyní i majetkem Hvězdárny a planetária Brno a také se těší oblibě mezi návštěvníky.

Jaký je příběh Fegurů? A jak dlouho vznikali?

Je o dvou ztroskotaných mimozemšťanech, kteří hledají cestu domů. Nesměle přešlapují a hledají v sobě odvalu se zeptat. Tento motiv nám může být povědomý, protože i my po různých nehodách nebo životních haváriích hledáme správnou cestu „zpět“. Doufáme, že Fegurdové najdou odpověď a vyjdou správným směrem. Fegurdové vznikali přibližně rok. Nejprve jsem je modeloval z hlíny, poté se vytvořila lukoprenová forma a nakonec jsem je odléval z vosku. Tento postup umožnil vytvoření dutého modelu o přibližné síle 2 cm. Odlítí do bronz metodou ztraceného vosku proběhlo na VUT v Brně pod vedením slévače Ondry Štočka, se kterým spolupracuji několik let. Finální úpravy a patinování byly provedeny na stejném místě.

Co je to metoda ztraceného vosku?

Metoda ztraceného vosku je proces odlítí voskového modelu 1 : 1 do kovu. Voskový model se vytváří do sádrové formy, ze které je vosk následně vyplaven. Všechny mé voskové modely jsou originální, avšak někdy se odlitek nepodaří a je nutné začít znovu. Po odlítí modelu se sádrová forma odstraní a výsledkem je matný kovový objekt. Následně se odříznou vtokové kanály a začne se cizelovat, přičemž se odstraní veškeré nálitky. Detaily z voskového modelu se opět objeví. Na konci je socha „zlatá“, přičemž patinováním se zvýrazní všechny detaily. Je úžasné sledovat, jak se bronz mění podle mé představy. Celý tento pracovní proces trvá přibližně půl roku.

A na závěr našeho rozhovoru ještě pár čtenářských otázek. Co čtete?

Dave Grohl kniha Vypravěč.

Děkuji za rozhovor, pane Kostohryzi, ať se Vám daří!

Držím se knížek!

Jiří Poláček

polacek@ped.muni.cz

Na počátku bylo slovo, a to zprvu poslouchané. V paměti mám dosud obraz babičky, jak mi čte knížky Josefa Lady *O chytré kmotře lišce a Bubáci a hastrmani*. Záhy přišlo na řadu slovo tištěné. Z dětské četby se mi matně vybavují pohádky Boženy Němcové a Karla Jaromíra Erbena, knížky bratří Čapků, Ondřeje Sekory, Eduarda Štorcha, Josefa Augusty či Karla Nového. Pocházely z naší domácí knihovny, ale i z místní lidové knihovny, kterou vedl můj otec.

Jsem přesvědčen, že tady se zrodil můj blízký vztah ke knihovnám všeho druhu. Byl jsem svědkem, jak otec vždy nové knihy obalil žlutým papírem, na jejich hřbety tuší napsal názvy a jména autorů a pak je nalakoval. Půjčoval vždy v pondělí. Do vyhřáté knihovny postupně přicházeli čtenáři nejenom pro knihy, nýbrž i na kus řeči. Bohužel to skončilo příliš brzy otcovou smrtí: bylo mu pouhých čtyřicet let...

V letech studia na brněnské filozofické fakultě jsem si půjčoval knihy ve fakultní knihovně, brzy jsem však našel cestu do

Univerzitní knihovny, jež byla součástí Státní vědecké knihovny. Měla kouzlo starých časů! Svět knihoven jsem neopustil ani v čase vojny na Kladně, kdy jsem mohl zajíždět do pražského Klementina. Po ukončení vojenské služby jsem se vrátil do Brna a obnovil kontakt s řečenou knihovnou na rohu Žerotínova náměstí a Kounicovy ulice, z níž se roku 1993 stala Moravská zemská knihovna. Posléze jsem přišel na chuť i její nové budově, kterou navštěvuji ve všech ročních dobách a za každého počasí.

Na konci románu Vladislava Vančury *Tři řeky*, vydaném v roce 1936, se lékař Hugo Mann ptá Jana Kostky, čím bude po návratu z Ruska. Jan odpovídá: „Přidržím se knížek.“ A tak i já se už dlouhá desetiletí držím knížek a doufám, že to ještě pár let potrvá.

Jiří Poláček je literární historik, působil na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity. V letech 2012 až 2023 byl předsedou Společnosti Jiřího Mahena.

Bude vás zajímat, že...

... **Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně má jako první v České republice specializovanou knihovnu Monumenta Germaniae Historica.** Obsahuje stovky cenných knih a edice pramenů, které jsou nenahraditelné pro výzkum středověku ve střední Evropě. Nová knihovna vznikla v prostorách Historického ústavu a je přístupná studentům, akademikům i zájemcům mimo Masarykovu univerzitu. Zahrnuje přibližně tisíc svazků, postupně však nabídne úplnou produkci Monumenta Germaniae Historica od roku 1819.

Bude vás zajímat, že...

... **7. března 2024 byly slavnostně otevřeny nově zařízené prostory v Knihovně Biskupství brněnského.** Revitalizací původního skladu vznikl volný výběr, prostor se studijními místy i dětským koutkem. Knihovna má ve svém fondu přes 80 tisíc svazků, převážně křesťanské a duchovní literatury. Aktuálně zde probíhá výstava Biblí z různých koutů světa od nejstarších až po nejnovější vydání.

CO MŮŽETE NAJÍT NA NAŠEM WEBU?

80 +

NÁVRHŮ INSPIRATIVNÍCH KNIHOVEN V ČR

15

MATERIÁLŮ KE STAŽENÍ

90

PUBLIKACÍ K ZAPŮJČENÍ

297

KNIHOVEN V DATABÁZI STAVEB

120

ČLÁNKŮ O VÝSTAVBĚ A ARCHITEKTUŘE KNIHOVEN

4

4× ROČNĚ NEWSLETTER

METODICKÉ CENTRUM PRO
VÝSTAVBU A REKONSTRUKCI
KNIHOVEN

OBEC / FINANCOVÁNÍ / INSPIRACE Z KNIHOVEN / DATABÁZ STAVEB / KE STAŽENÍ / O NÁS / P

„Knihovna se z prostoru ke čtení
proměňuje na společenské centrum s
mnohaosobnými kompetencemi.“
(k. koelhaas, nizozemský architekt)

Připravujeme rekonstrukci knihovny

Přiráženi knihovna

Mapa architektů a dobovatelů

VEŘEJNÁ KNIHOVNA – SRDCE OBCE –
brožura praktických rad a
inspirativních nápadů

Výsledky výzvy MK ČR Malá
kulturní a kreativní centra – 35
podpořených projektů

výstava – (re)VIZE knihoven 21.
století: prostor-funkce-příležitost